

ASMENS DUOMENŲ SAMPRATA ELEKTRONINĖJE ERDVĖJE

Mindaugas Civilka

Advokatas
Advokatų kontora Civilka Butkevičius Švedas
Ozo g. 25, Vilnius
El. paštas: mindaugas.civilka@cbslaw.lt

Lina Šlapimaitė

Teisininkė
Advokatų kontora Civilka Butkevičius Švedas
Ozo g. 25, Vilnius
El. paštas: lina.slapimaite@gmail.com

Straipsnyje siekiama atskleisti nuolat kintamą asmens duomenų sampratą elektroninėje erdvėje (ją suprantant plačiausiai, kaip apimančią internetą, išmaniųjų telefonų ir kitų prietaisų, sujungtų į tinklinę aplinką, visumą, taip pat visas kitas elektroninio bendravimo formas ir priemones)¹. Analizuojant esminius asmens duomenų sąvokos komponentus, straipsnyje kritikuojama Europos Parlamento ir Tarybos direktyvoje 1995/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo įtvirtinta samprata, kritiškai analizuojama direktyvos 29 straipsnio darbo grupės 2007 m. birželio 20 d. rekomendacija dėl asmens duomenų sąvokos, vertinami esminiai naujojo 2012 m. sausio 27 d. Komisijos pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo bruožai, išryškinamas Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – Teisingumo Teismas, arba TT) jurisprudencijos nenuoseklumas.

This paper seeks to crystalise the ever-changing notion of personal data in the electronic environment (which shall be understood in its broadest sense as covering the internet, smart-phones and other terminal equipment connected by networked environment as well as all other electronic forms and means of communication). Through the analysis of the essential components of personal data, the article criticizes the very concept of personal data enshrined in the Directive 95/46/EC of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, critically examines the opinion of the Article 29 Data Protection Working Party adopted on 20 June 2007, surveys the principal features of 27 January 2012 Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, displays certain points of inconsistency in the jurisprudence of the Court of Justice.

Įvadas

Internetas tapo socialine terpe, kurioje asmens privatumo ir duomenų apsauga išgyvena reikšmingus pokyčius. Jungtinėse Amerikos Valstijose (toliau – JAV) per pastaruosius kelerius metus (nuo 2009 m. iki 2013 m.) asmens duomenų pažeidimų skaičius išaugo *beveik dvigubai*; net trys ketvirtadaliai jų yra

¹ Jeigu straipsnyje specialiai nenurodyta kitaip, terminai „internetas“ ir „elektroninė erdvė“ vartojami kaip sinonimai.

padaryti internetinėje erdvėje². Nors socialinių tinklų fenomenas suaktyvino asmeninės informacijos sklaidą internete, privatumo trūkumas tebėra viena iš priežasčių, iki šiol atgrasanti žmones dalyvauti elektroninėje komercijoje.

1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 1995/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo³ (toliau – Direktyva) rengėjai vylėsi sukurti dokumentą, įtvirtinantį ilgaamžį asmens duomenų apsaugos režimą. Direktyva skirta įgyvendinti dvejopus tikslus: viena – apsaugoti fizinių asmenų pagrindines teises ir laisves, ypač jų privatumo teisę tvarkant asmens duomenis, o kita – nevaržyti laisvo asmens duomenų judėjimo tarp valstybių narių dėl priežasčių, susijusių su asmens duomenų apsauga⁴. Direktyva taip pat nustato minimalių reikalavimų asmens privatumui rinkinį, būtiną darniai ES asmens duomenų apsaugos sistemai. Vis dėlto duomenų apsaugos režimui būdinga duomenų subjektų ir duomenų valdytojų interesų pusiausvyra nusistovi socialinėje tikrovėje, o ne formaliose teisės normose, todėl Europos Komisijos (toliau – Komisija) mėginimas revizuoti Direktyvą praėjus dvidešimčiai metų po jos priėmimo (žr.: 2012 m. sausio 27 d. Komisijos pasiūlymą dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (toliau – Komisijos pasiūlymas, arba Reglamentas))⁵ yra mėginimas statutinės teisės įrankiais apdoroti neapibrėžtą socialinę realybę.

Šiame straipsnyje nagrinėjama kintama asmens duomenų samprata, analizuojama, kaip asmens duomenų sąvoka, įtvirtinta Direktyvoje, adaptuota skirtingų valstybių narių teisinėje sąmonėje ir plėtotą Direktyvos ir ją įgyvendinančių nacionalinių teisės aktų taikymo praktikoje, dera su internete matomais reiškiniais, ieškoma conceptualių asmens duomenų kategorijos raidos kontūrų. Siekiant įgyvendinti minėtą tikslą, išsikelti šie uždaviniai: (a) identifikuoti pagrindinius asmens duomenų sampratos, pagrįstos Direktyvoje įtvirtinta sąvoka, dėmenis ir išryškinti tokios sampratos problematiką „*interneto aplinkoje*“; (b) ištirti Direktyvos 29 straipsnio darbo grupės išplėtotą „*keturių žingsnių*“ modelį ir įvertinti jo suderinimą su internetinės realybės dėsningumais; (c) įvertinti asmens duomenų sampratą, siūlomą Komisijos pasiūlyme; (d) nubrėžti siūlomas ilgalaikes asmens duomenų kategorijos ir ES asmens duomenų apsaugos režimo raidos gaires.

Straipsnyje daugiausia dėmesio sutelkta Direktyvos ir ją įgyvendinančių Lietuvos nacionalinių teisės aktų ir kitų dokumentų, taip pat naujausios Teisingumo Teismo ir Lietuvos teismų jurisprudencijos analizei, Direktyvos 29 straipsnio darbo grupės „*keturių žingsnių*“ modelio kritikai, pateikiamas apibendrintas Komisijos pasiūlymo dėl reglamento įvertinimas.

Nurodytais aspektais nagrinėjamo tyrimo objektas teisės moksle nepaliestas. Tiesa, kai kuriuos kitus straipsnyje analizuojamų klausimų aspektus yra nagrinėję ir tyrę Lietuvos autoriai. Duomenų apsaugos teisės paskirtį bei asmens duomenų apsaugos ir prigimtinės asmens teisės į privatų gyvenimą sąsają yra nagrinėjusi Ilona Petraitytė⁶, perteklinių duomenų tvarkymo problematiką, kai asmens

---

² United States Government Accountability Office. *Information security: Federal Agencies Need to Enhance Responses to Data Breaches (GAO-14-487T)*, 2014, p. 2–4 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-08]. Prieiga per internetą: <<http://gao.gov/assets/670/662227.pdf>>.

³ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo, *Specialusis leidimas, OL L 281*, p. 31; 2004 m., 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

⁴ 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva <...>, 1 straipsnis.

⁵ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of such Data (General Data Protection Regulation). COM (2012) 11 final (25 January, 2012). [interaktyvus. Žiūrėta 2014-06-07]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/jus-tice/data-protection/document/review2012/com_2012_11_en.pdf>.

⁶ PETRAITYTĖ, I. Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatų gyvenimą. *Teisė*, 2011, t. 80; PETRAITYTĖ, I. Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje. *Teisė*, 2011, t. 79.

duomenų valdytojas tvarko daugiau duomenų, negu reikia tikslui pasiekti, tyrė Rita Vaitkevičienė⁷, internete paviešintų asmens duomenų problematiką yra analizavęs Mindaugas Kiškis⁸ ir kt. Vis dėlto dėl tyrimo objekto specifikos, pasižyminčios tuo, kad pastaraisiais metais matomas suaktyvėjęs visuomenės susirūpinimas asmens tapatumu, privatumu, duomenų saugumu internete, asmens duomenų samprata išgyvena reikšmingus pokyčius, kurie net ir pasauliniu mastu tirti mažai. Neatsitiktinai literatūros sąrašė teisės mokslo šaltinių – mažuma. Straipsnio aktualumą rodo ir tai, kad jame analizuojama 2014 m. Teisingumo Teismo praktika, aptariamasi 2014 m. kovą pateiktas Komisijos pasiūlymo dėl Reglamento pakeitimo projektas, remiamasi 2015 m. publikacijomis. Straipsnio autoriai atranda, apibrėžia ir vartoja Lietuvos teisės moksle iki šiol nevertotas sąvokas – „kvaziasmens duomenys“, „tikimybinis asmens portretas“, „programuojamoji rinkodara“.

Išvardytiems tikslams pasiekti, tyrimo šaltiniams analizuoti buvo kompleksiskai derinami analitinis, sisteminis, teleologinis, loginis, apibendrinimo ir kiti mokslinio tyrimo metodai. Lyginamuoju metodu buvo pažvelgta į tam tikrus Vokietijos, Jungtinės Karalystės teisinio reguliavimo ir teismų praktikos aspektus, konceptualių lygiu įvertintas JAV asmens duomenų apsaugos modelis. Reikia pažymėti, kad asmens duomenų kategorija peržengia vien teisinio reguliavimo ribas, tai – ir socialinė, ekonominė kategorija, todėl naudojant tradicinius teisės mokslo metodus dažnai analizė apribojama, o jos autorius atvedamas į painų formalių teisės normų, bendrųjų principų ir jų tarpusavio santykių aiškinimo akligatvį. Atsižvelgdami į tai, šiame straipsnyje autoriai pasitelkia ir statistinius, empirinius socialinės realybės fiksavimo (patiems autoriams empiriškai tiriant straipsnyje aprašomus elektroninės erdvės reiškinius) ir analizės metodus, kurie leidžia peržengti minėtas ribas ir visapusiškiau iširti nagrinėjamus reiškinius.

1. Asmeninės informacijos paplitimas internete ir grėsmės jai

Informacija apie vartotojus tapo elektroninio verslo dalimi. Apsilankymas interneto svetainėje kompiuterio naudotojo duomenis (pvz., IP adresai, nustatyta kalba, laiko zona, programinė įranga, slapukai ir kt.) siunčia kelioms skirtingose valstybėse veikiančioms rinkodaros, reklamos ir kita veikla besiverčioms bendrovėms⁹.

Informacijos sklaida internete pakeitė tradicines verslo formas, pavyzdžiui, rinkodaros verslą. Dar prieš dešimtmetį rinkodaros taikinyb buvo neindividualizuotos masės (angl. – *mass marketing*): televizijos laidų žiūrovai, spaudos skaitytojai. Šiandien reklamos strategijos tikslas yra pasiekti suinteresuotą vartotoją (angl. – *behavioral marketing*)¹⁰. Socialinių tinklų vartotojai viešai įdedami savo ir kitų asmeninę informaciją, ieškodami įvairios informacijos, kiekvieną dieną pildo milžinišką globalią duomenų bazę, t. y. „didžiuosius duomenis“ (angl. – *big data*). Tokios informacijos analizė leidžia nustatyti ne tik klientų rasę, socialinį ir ekonominį statusą, bet ir jų lojalumą. Pavyzdžiui, apsilankymų tinklalapyje dažnio ir perėjimų iš vieno tinklalapio į kitus informacija pateikia užuominų apie asmens charakterio savybes, pavyzdžiui, impulsyvumą. Apsilankymas konkrečioje parduotuvėje gali signalizuoti tai, kad apsilankiusį asmenį su kitais tos pačios parduotuvės lankytojais sieja bendros vertybės ar panašios savybės (pvz., išlaidumas, pomėgiai), o tai gali lemti duomenų valdytojo priimamus sprendi-

⁷ VAITKEVIČIENĖ, R. Dėmesio! Pertekliniai asmens duomenys. *Justitia*, 2008, t. 1 (67).

⁸ KIŠKIS, M. Viešų asmens duomenų apsauga. *Mindaugo Kiškio tinklaraštis, 2014 m. rugpjūčio 13 d.* [Interaktyvus. Žiūrėta 2014-08-28]. Prieiga per internetą: <<http://kiskis.eu/post/94633314095/viesu-asmens-duomeniu-apsauga>>.

⁹ Pavyzdžiui, interneto naršyklės Mozilla Firefox priedas Lightbeam parodo vartotojui su tinklalapiu, kuriame vartotojas apsilanko, susijusius ir nesusijusius trečiuosius asmens, stebinčius informaciją apie vartotojo veiklą konkrečiame tinklalapyje. (Šaltinis: Lightbeam for Firefox [interaktyvus. Žiūrėta 2015-03-17]. Prieiga per internetą: <<https://www.mozilla.org/en-US/lightbeam/>>.

¹⁰ Article 29 Data Protection Working Party *Opinion 2/2010 on Online Behavioural Advertising*, 00909/10/EN/WP 171, June 22, 2010. p. 4 [Interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp171_en.pdf>.

mus (pvz., sumažinti kredito limitą mokėjimo kortelėje). Vieši socialinės žiniasklaidos duomenys gali būti lengvai panaudojami vertinant asmens kreditingumą, jo kitas savybes ir turėti įtakos kitų asmenų priimamiems sprendimams dėl tokio asmens (pvz., išduoti ar neišduoti paskolą, kredito kortelę, išnuomoti patalpas, automobilį)¹¹. Programuojamosios reklamos (angl. – *programmatic buying*) technologiniai sprendimai leidžia išskirti tas interneto vartotojų grupes, kurios domisi tik tam tikromis temomis, prekėmis. Rinkodaros bendrovės perka asmenų veiklos internete duomenis, pagal juos skiriamos tikslinės vartotojų auditorijos, kurioms naudingiausia pasiūlyti tik tam tikras prekes ir paslaugas¹².

Asmenų veiklą internete analizuojančios bendrovės vartotojus skiria pagal jiems suteiktus požymius ir juos kategorizuoja pagal geografinę buvimo vietą, šeiminių padėčių, pajamas, darbą, pirkimo įpročius, kelionių planus ir kt. Reklamos skleidėjai, vengdami sukelti įtarimų, net yra linkę palaukti kelias dienas po to, kai vartotojas yra išskiriamas pagal elgesį internete, ir tik vėliau pateikti jam pritaiktą reklamą¹³.

Pripažinus, kad bent dalis tokios perduodamos informacijos yra asmens duomenys, kyla daugybė praktinių problemų tiek asmeniui, kuris norėtų įgyvendinti savo teises, tiek minėtą informaciją renkančiams subjektams (pvz., remiantis Direktyvos 12 straipsniu b) suteikiama teisė į duomenų ištaisymą, ištrynimą ar blokavimą, o Direktyvos 14 straipsniu – teisė prieštarauti duomenų tvarkymui).

Kita pastarojo dešimtmečio tendencija dalytis asmeninio gyvenimo detalėmis viešoje erdvėje ignoroja pavojingą dėsni – net jei ir tokia paviešinta asmeninė informacija nepraranda teisinės duomenų apsaugos, ji visiems laikams tampa atvira pasauliui¹⁴.

Europos Žmogaus Teisių Teismas (toliau – EŽTT) byloje *Editions Plon v. France* 2004 m. gegužės 18 d. konstatavo, kad kai asmeninė informacija paskelbiama internete, poreikis ją apsaugoti nebegali būti laikomas prioritetiniu, nes praktikoje pripažįstama, kad ji tapo paskelbta plačiu mastu ir nuo to laiko nebelaikoma konfidencialia¹⁵. Vis dėlto, net ir netekus konfidencialumo apsaugos, turi būti garantuojama privataus gyvenimo ir reputacijos apsauga¹⁶. Minimas EŽTT sprendimas atskleidžia reikšmingą takoskyrą tarp asmens duomenų viešumo ir jų apsaugos – pats duomenų paviešinimas nesuteikia teisės juos naudoti kitais tikslais nei tais, dėl kurių jie buvo paviešinti internete (Direktyvos 6, 7 straipsniai – asmens duomenų tvarkymo principai ir tvarkymo teisėtumo kriterijai). Pagal ADTAĮ 5 straipsnio 1 dalies 5 punktą, asmens duomenys gali būti tvarkomi, jeigu, *inter alia*, juos viešai paskelbė pats duomenų subjektas, tačiau čia pat ADTAĮ 3 straipsnio 1 dalies 1 punkte reikalaujama, kad asmens duomenys nebūtų tvarkomi tikslais, **nesuderinamais su nustatytais prieš renkant asmens duomenis**¹⁷. Be to, tai, kad duomenys paskelbti teisėtai, neatima teisės iš duomenų subjekto vėliau prieštarauti jų tvarkymui (Direktyvos 14 straipsnis, ADTAĮ 23, 26 straipsniai).

---

¹¹ JAV nacionalinė mokslų akademija apskaičiavo sėkmės koeficientus, parodančius, koku tikslumu (procentais) galima nuspėti tam tikrus asmenį apibūdinančius faktus analizuojant vien duomenis, gautus asmeniui *Facebook* tinklalapyje spaudžiant „Patinka“ pasirinkimą: 67 proc. – asmuo turi antrą pusę ar yra vienišas, 73 proc. – asmuo rūko cigaretes, 70 proc. – vartoja alkoholį, 65 proc. – vartoja narkotikus, 82 proc. – yra krikščionis ar išpažįsta islamą, 85 proc. – yra demokratų ar respublikonų šalininkas, 88 proc. – vyras yra homoseksualus, 75 proc. – moteris yra homoseksuali, 93 proc. tikslumu galima atspėti žmogaus lytį. (Šaltinis: Financial times, *Credit where credit's due*, 2015 February 5, p. 7).

¹² *Little Brother*. Special report. The Economist, 13th–14th September 2014, p. 3–4.

¹³ *Little Brother* <...>, p. 6.

¹⁴ CASTELLANO, P. S. *The right to be forgotten under European Law: a Constitutional debate*, Lex Electronica, vol. 16.1, 2012 [Interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <http://www.lex-electronica.org/docs/articles_300.pdf>.

¹⁵ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Éditions Plon v. France* Nr. 58148/00, 53 paragrafas [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61760>>.

¹⁶ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Aleksey Ovchinnikov v. Russia* Nr. 24061/04, 49-50 paragrafai [interaktyvus. Žiūrėta 2014-10-09]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102322>>.

¹⁷ <...> Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas <...>, 3 straipsnis, 1 dalis, 1 punktas.

Vis dėlto didžiausią grėsmę žmogaus duomenų apsaugai ir jo privatumui kelia paieškos variklių naudojimas, kuris tapo neatskiriama kasdienybės internete dalimi. Paieškos varikliai suteikia galimybę aptikti internete „išbarstytos“ informacijos elementų ryšius, nustatyti jų sistemą, iš kurios įmanoma sukurti kokybiškai naują konkretaus asmens savybių rinkinį. Kaip 2014 m. gegužės 13 d. sprendime *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González*¹⁸ (toliau – Google byla) pabrėžė Teisingumo Teismas, modernioje visuomenėje internetui ir paieškos sistemoms tenka svarbus vaidmuo¹⁹, paieškos rezultatų sąrašė esanti informacija tampa plačiai prieinama iš esmės neribotam asmenų ratui²⁰.

2. Asmens duomenų sampratos problematika europinėje dimensijoje

Asmens duomenų sąvoka yra pamatinė kategorija privatumo apsaugos diskurse, aktyvinant sudėtingo asmens duomenų apsaugos teisinio režimo mechanizmą. Jeigu informacija nurodo ar gali nurodyti konkretų asmenį, situacija *prima facie* tampa asmens duomenų apsaugos taisyklių taikiniu (kai yra tam tikrų sąlygų) ir *vice versa*²¹.

Europos Sąjungos (ES) asmens duomenų apsaugos reguliavimo paradigma pagrįsta teisinio tikrumo prielaida, kuri suponuoja aiškios, nuspėjamos ir apibrėžtos definicijos būtinumą. Šioje paradigmoje „asmens duomu“ tapo centrine teisinio reguliavimo sąvoka.

Direktyvoje (2 str. a) p.) ir Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatyme (*Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479)²² (toliau – ADTAJ) (2 str. 1 d.) įtvirtinta iš esmės vienoda asmens duomenų sąvoka, susidedanti iš kelių pagrindinių dėmenų: (i) informacija, (ii) susijusi su asmeniu, (iii) kurio tapatybė jau yra nustatyta arba gali būti nustatyta. Galimas dvejopas tapatybės nustatymas: **tiesioginis** (pagal asmens vardą, pavardę, asmens kodą ir pan.) ir **netiesioginis** (pagal asmeniui būdingus fizinius, fiziologinius, protinius, kultūrinius, ekonominius, socialinius tapatybės veiksnius).

Palyginti – JAV teisinėje sistemoje nėra net ir bendresnio universalus asmens duomenų apibrėžimo. Atvirkščiai, vyrauja trys skirtingi metodai, kuriais kiekvienu atveju yra nustatoma, ar informacija yra asmeninė, ar ne (JAV teisinėje sistemoje dažniau vartojamas *asmeninės informacijos* terminas): i) **tautologinis** metodas, kuriuo vadovaujantis bet kokia informacija, kuri identifikuoja konkretų asmenį, yra laikoma asmenine; šis metodas, kurio esmė nenusako nieko daugiau nei pačios asmeninės informacijos sąvoka, sukuria prielaidas labai plačiai vertinti asmeninę informaciją; ii) **ne viešos informacijos** metodas, kuriuo labiau orientuojamasi į tai, kas nėra asmeninė informacija, nei į tai, kas yra asmeninė informacija. Šiuo metodu atsijojama informacija, kuri yra viešai prieinama ar yra išimtinai statistinė. Tokia informacija nėra laikoma asmenine; iii) trečiuoju metodu yra išskiriami **specifiniai atvejai**, kai informacija yra traktuojama kaip asmeninė ir yra saugoma specialių asmens duomenų apsaugos taisyklių²³. Minėtasis „JAV modelis“ sukuria prielaidas kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti

¹⁸ Europos Teisingumo Teismas. 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González* Nr. C-131/12 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-06-14]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130de306706ae42eb4a9e916bf33561816f4b.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4ObhiRe0?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=75517>>.

¹⁹ *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española* <...>, 80 paragrafas.

²⁰ *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española* <...>, 30 paragrafas.

²¹ SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. Reconciling personal information in the United States and European Union. 102 *California Law Review* 877 (2014), 2013, p. 879.

²² 1996 m. birželio 11 d. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas Nr. I-1374. *Valstybės žinios*, 1996, Nr. 63-1479 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

²³ SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. Defining „Personal Data“ in the European Union and U.S. *Privacy and Security law Report*, Bloomberg BNA, 2014, p. 2–3.

visas teisiniam reguliavimui reikšmingas aplinkybes ir išvengti teisinių situacijų, konfliktuojančių su nusistovine socialine realybe.

Įvertinus konceptualius ES ir JAV asmens duomenų reguliavimo skirtumus, minėto modelio receptijai ES reikėtų reikšmingos reformos – reikėtų peržiūrėti ne tik Direktyvą ar ES pagrindinių teisių chartijos 8 straipsnį²⁴, kuriame asmens duomenų apsauga yra įgijusi žmogaus teisės statusą, bet ir revizuoti fundamentalų – žmogaus teisės į informaciją ir į asmens privatumą – santykį. Siekiant išsaugoti visuomenės teisę žinoti ir teisę, kad tam tikri asmeninio gyvenimo faktai nebūtų viešai prieinami, europinėje dimensijoje jau ne pirmą dešimtmetį ieškoma atsargios teisės į privatų gyvenimą (Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 8 str.)²⁵ ir saviraiškos laisvės (EŽTK 10 str.) pusiausvyros, todėl tiesmuka JAV modelio receptija vargu ar būtų įmanoma. Vis dėlto nėra kliūčių, kodėl ES asmens duomenų apsaugos paradigmos raida negalėtų įgyti pragmatinės krypties, pagrįstos nuoseklia *tam tikrų asmens duomenų* klasių, tipų ar kategorijų, kurioms būtų taikomi skirtingi taisyklių rinkiniai, sistema. Tai aptariama šio straipsnio 6 dalyje.

ES reguliavimo srityje akivaizdi nesuderinimo su naujos kartos socialine aplinka grėsmė – bėgant laikui Direktyvoje užfiksuota sąvoka tapo nepageidaujamu palikimu, trukdančiu tvariam asmens duomenų apsaugos režimui Europos Sąjungoje. Nevienodas valstybių požiūris ir skirtinga asmens duomenų apsaugos taisyklių taikymo praktika dar labiau išryškino pamatinės asmens duomenų kategorijos netvarumą ir nenuoseklumą, o tai neišvengiamai diskreditavo ir patį asmens duomenų apsaugos režimą.

Direktyvos 3 straipsnio 1 dalyje, nusakančioje jos taikymo sritį, nurodoma, kad Direktyva taikoma *automatiniais būdais* tvarkant asmens duomenis ištiesai arba dalimis ir *neautomatiniais būdais* tvarkant asmens duomenis, kai tie duomenys sudaro arba yra skirti sudaryti rinkmenų sistemos dalį. Tai tarsi ir sukuria prielaidas teiginiui, kad Direktyva taikoma visiems asmens duomenims, tvarkomiems internete, kuriame *ipso facto* įmanomas tik *automatinis duomenų tvarkymas*. Vis dėlto *automatinis tvarkymas*, apibrėžtas Direktyvos 2 straipsnio b) punkte, pagrįstas *statine popierinės rinkmenos paradigma* – surinkti duomenys yra rūšiuojami, saugomi, trinami, platinami.

Taigi Direktyva ir jos taikymo praktika iš esmės grindžiama popieriniuose *dokumentuose* užfiksuotų asmens duomenų ir jų *susistemintų rinkmenų* (Žr. Direktyvos preambulės 15 punktą) arba *automatinio tvarkymo* samprata (Direktyvos 2 straipsnio b) punktas), kurią elektroninė dimensija neatpažįstamai pakeitė. Anksčiau duomenų apie asmenį sanaupa buvo ribota ir laikui bėgant kisdavo retai, tai fiksuojant oficialiuose dokumentuose (pvz., darbovietėje, švietimo, gydymo įstaigoje, valstybės institucijose).

Internetu automatinis tvarkymas, tai bus aptarta tolesniuose šio straipsnio skyriuose, įgyja naują pobūdį – čia duomenys nuolat gretinami, lyginami, vieni duomenys pakeičiami kitais, pagal vienus duomenis nesunku rasti kitus ir juos susieti, iš vienių duomenų (pvz., diskusija, nuotrauka) „išvedami“ papildomi, nauji duomenys (pvz., komentarai, atsiliepimai) ir pan. Asmens duomenis internete galima palyginti su neištrinamais pėdsakais: kiekvienas asmens veiksmas internete palieka „elektroninį pėdsaką“ (pvz., užfiksuojamas IP adresas, prisijungimo prie interneto svetainės laikas, naršymo istorija ir pan.), kurių kasdien vis daugėja.

Siekdama suvienodinti asmens duomenų sąvokos taikymą ES valstybių narių praktikoje, taip pat pateikti atnaujintas sąvokos taikymo gaires, pagal Direktyvos 29 straipsnį įkurta darbo grupė (toliau – Darbo grupė), į kurios sudėtį įeina kiekvienos ES valstybės narės asmens duomenų apsaugos pareigū-

²⁴ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (2010/C 83/02). *Europos Sąjungos oficialusis leidinys*, OL C 326, 2012 10 26, p. 391–407.

²⁵ 1950 m. lapkričio 4 d. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. *Valstybės žinios*, 1995 05 16, nr. 40-987.

nai, 2007 m. birželio 20 d. paskelbė rekomendaciją Nr. 4/2007²⁶ (toliau – Rekomendacija), siūlančią *keturių žingsnių testą* (vertinant informacijos pobūdį, sąsają su asmeniu, identifikacijos galimybę ir patį asmenį), skirtą nustatyti, kokia būtent informacija turėtų būti laikoma asmens duomenimis.

Kritikuotinas „asmens duomenų“ sampratos elementų skyrimas. Tiesa, 29 straipsnio Darbo grupė Rekomendacijoje lyg ir nurodo, kad šių elementų skyrimas yra sąlyginis, nes jie yra susiję ir vienas „kitą maitina“. Toliau analizuojant Rekomendaciją akivaizdi jos rengėjų inercija minėtus keturis elementus (informacija, susijusi su identifikuotinu asmeniu, kuris yra fizinis asmuo) taikyti atskirai, atsietai vieną nuo kito, kone mechaniškai paeiliui. Internete visi minėti keturi elementai vertinami tik kaip visuma, nes jie susipynę, nuolatos kinta drauge, todėl konkrečiu laiko momentu galima kalbėti tik apie tą konkretų momentą egzistuojančią unikalią elementų sankaupą, kuri kitą momentą jau gali būti kita. Asmeninės informacijos sankaupa gali susiformuoti įvairiausių eiliškumu ir tvarka, pasižymėti pačiais įvairiausiais vidiniais ryšiais.

Toliau detaliau aptariami ir suderinimo su socialine realybe požiūriu vertinami atskiri šio keturių žingsnių modelio elementai (nuošalyje paliekant ketvirtojo elemento – „fizinio asmens“ – analizę).

3. Informacija kaip asmens duomens sampratos elementas

Bendriausia reikšmė *informacija* – žmogaus suvoktas bet kokio objekto turinys. Universalų *informacijos* apibrėžimą pritaikyti visoms socialinių santykių sritims būtų sudėtinga, todėl Lietuvos Respublikos įstatymuose nerasime bendrosios *informacijos* sąvokos (pvz., Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme²⁷ nepateikiama informacijos sąvokos), nors teisės aktuose pateikiama įvairių informacijos rūšių (asmeninė, vieša), tipų (įslaptinta), formų (rašytinė, žodinė), klasių ir kt. apibrėžimų. Įdomu tai, kad Dabartinės lietuvių kalbos žodyne informacija yra apibrėžiama tik „žinios, paaiškinimai“²⁸, apsiribojant nuoroda į kelis išvestinius informacijos šaltinius, nuošalyje paliekant garsinę, vizualinę ir kitokios formos bei raiškos informaciją. Šiame straipsnyje *informaciją* suprasime plačiąja reikšme, taip pat nebus daroma skirtumo tarp *informacijos* ir *duomenų*, nors koncepciškai tai atskiros kategorijos.

Ekonominiu požiūriu asmens duomuo, kaip ir kiekviena kita informacija, visų pirma yra *prekė*, o, antra, ekonominės veiklos *priemonė*, *įrankis*. Šiame straipsnyje informacijos kaip prekės diskursas nebus plėtojamas.

Elektroninės erdvės realijos lemia, kad informacija kaip esminis asmens duomenų sąvokos komponentas turi būti aiškinama kaip apimanti iš esmės visus duomenis apie asmenį ar galinčius turėti ryšį su juo. Tokia informacija net neturi būti teisinga, nešališka, objektyvi ar įrodyta. Neteisingos informacijos apie asmenį galimybė suponuojama pačioje Direktyvoje asmens duomenų subjektui suteikiant teisę susipažinti su informacija ir ją užginčyti (Direktyvos 6 straipsnis, 14 straipsnis). *Informacija* asmens duomenų sąvokos reikšmė yra tiek *objektyvi* (pvz., žmogaus ūgis ar svoris), tiek *subjektyvi* (pvz., asmens kompetencijos ar kreditingumo vertinimas). Plačiai aiškintina ir informacijos raiškos forma, apimanti tiek vaizdinę, rašytinę, garsinę, uoslinę, tiek bet kokią kitą medžiagą, kurią pajėgus suvokti žmogus. Turinio požiūriu į asmens duomenų sąvoką patenka tiek informacija, susijusi su duomenų subjekto asmeniniu ir šeimos gyvenimu, tiek duomenys apie jo veiklą, ekonominę ar socialinę elgesį, neatsižvelgiant į asmens padėtį ar pareigas²⁹.

²⁶ Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007 on the concept of personal data*, 20 June, 2007 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_en.pdf>.

²⁷ 1996 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas Nr. I-1418. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 71-1706 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

²⁸ KEINYS S., BILKIS L., PAULAUŠKAS J., VITKAUSKAS V., *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Lietuvių kalbos institutas, 2011 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-09]. Prieiga per internetą: <<http://dz.lki.lt>>.

²⁹ Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007* <...>, p. 6.

Asmens duomenų sąvoka indifferentiška ne tik išraiškos, bet ir užfiksavimo bei naudojimo būdo požiūriu. Asmens duomenys gali būti užfiksuoti ir vėliau panaudoti kaip vaizdo įrašai, garso įrašai, realaus laiko stebėjimo kamerų (angl. – *Close Circuit Television*)³⁰ perduodami vaizdai ir garsai. Asmeninė informacija gali būti užfiksuota elektroniniu būdu, žmogaus audinių pavyzdžiais, DNR duomenimis ir pan.³¹ Į informacijos sąvoką neabejotinai patenka ir biometriniai duomenys (pvz., rainelės struktūra, veido struktūra, balsas, rankos geometrija, kraujagyslių struktūra, elgesio ypatybė), turintys unikalią sąsają su konkrečiu asmeniu.

Direktyvoje įtvirtinta duomenų sąvoka nėra diskriminacinė raiškos formos ar būdo požiūriu – Direktyvos preambulės 14 punkte nurodoma, kad, suvokiant vykstančių pokyčių svarbą, visuomenės informuotumo lygį ir būdus surinkti, persiųsti, manipuliuoti, įrašyti, saugoti ar perduoti su fiziniais asmenimis susijusius garsinius ir vaizdinius duomenis, Direktyva turėtų būti taikoma tvarkant ir tokius duomenis. Direktyvos tam tikri straipsniai (pvz., 6 straipsnyje įtvirtintas principas, kad duomenys turi būti *inter alia* tikslūs ir, jei būtina, nuolat atnaujinami, o netikslūs ar neišsamūs duomenys ištrinti arba ištaisyti) suponuoja, kad Direktyvos autoriai visų pirma turi omenyje *rašytine forma* užfiksuotus duomenis.

Svarbiausias Direktyvos, o ir Rekomendacijos trūkumas pateikiant nuorodą į informaciją yra ne formalus (Direktyva informacijos sąvokos nėra nepateikia), o conceptualus. Internetu informaciją būtina vertinti kaip objektą, kuris neturi baigtinės formos, nėra fiksuotas turinio, vietos ar laiko požiūriu. Internetu skirtingi informacijos elementai egzistuoja skirtingose vietose, juos tvarko skirtingi subjektai, dalis tokių elementų yra paviešintų teisėtai, dalis – į internetą patekusių neteisėtai. Bendriausiu požiūriu visą internetą galima suprasti kaip nuolat kintamą milžinišką informacijos darinį. Direktyvoje *informacija* suprantama kaip vieną kartą užfiksuota, nekintama, objektyvi empirinė duotybė (pvz., Direktyvos 6 straipsnio 1 dalies b) punkte kalbama apie „surinktus“ duomenis, d) punkte įtvirtinamas duomenų tikslumo, išsamumo principas ir nustatoma valdytojo pareiga imtis „<...> visų reikalingų priemonių, kad duomenys, kurie yra netikslūs ar neišsamūs, palyginti su tikslais, dėl kurių jie buvo surinkti ar po to tvarkomi, būtų ištrinti arba ištaisyti <...>“). Interneto aplinkoje vyksta nuolatinis duomenų rinkimas, atnaujinimas, analizavimas ir sisteminimas, todėl išskirti „surinktus“ ir paskui „tvarkomus“ asmens duomenų kategorijos neįmanoma.

Manytina, kad koncepcinė asmens duomenų raidos trajektorija yra taikymo srities susiaurinimas iki bent jau kurį nors apibrėžtą laiką užfiksuotos informacijos. Būtent šia kryptimi turėtų būti plėtojamas asmens duomenų sampratos kūrimas – t. y., pripažįstant, kad interneto aplinkoje „baigtinis surinktos informacijos“ konstruktas nėra dominuojantis, ir nustatant, kad ES asmens duomenų apsaugos režimas taikytinas tik tam tikrą apibrėžtą laiką nekintamai informacijai.

Antrasis koncepcinis *informacijos* sampratos ydingumas Direktyvoje – informacijos, esančios *vienoje vietoje*, idėja. Internetu svarbu tai, kas turi prieigą prie informacijos, todėl pati informacija dažnai vienu metu gali būti analizuojama daugybėje vietų, ir jos elementai gali būti išbarstyti per kelis informacijos valdytojus. Vien dėl to, kad skirtingi informacijos fragmentai naudojami skirtingų asmenų, nereikia, kad objektyviai neegzistuoja tokia informacija, kuri apima visus minėtus fragmentus. Internetu informaciją būtina vertinti kaip objektą, išskylančią virš paskiro duomenų valdytojo – jeigu informacija esti internete, preziumuojama, kad ji gali atsidurti susidomėjusių asmenų rankose.

Vis dėlto, manytina, kad tolesnis asmens duomenų sampratos kūrimas ES lygmeniu turėtų būti plėtojamas pragmatine kryptimi – pripažįstant, kad interneto aplinkoje „fiksuotos informacijos, esančios

³⁰ Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Peck v. the United Kingdom*, Nr. 44647/98 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60898>>; 2010 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Köpke v. Germany*, Nr. 420/07 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-101536>>.

³¹ Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007* <...>, p. 8.

vienoje vietoje“ konstruktas yra atgyvenęs, o ES asmens duomenų apsaugos režimas taikytinas tik tokiai informacijai, kurią renka ar tvarko konkretus paskiras duomenų valdytojas (savaiame suprantama, tą pačią informaciją skirtingu ar tuo pačiu metu gali valdyti keli skirtingi duomenų valdytojai, tačiau tai bus atskiri duomenų valdymo atvejai).

4. Informacijos sąsajumas su asmeniu kaip asmens duomenų sampratos elementas

Informacijos sąsajumas su asmeniu nėra grindžiamas vien ryšio ar santykio (loginio, semantinio, istorinio, kt.) paieškomis. Asmeninė informacija su asmeniu yra susijusi ne tik kaip išorinė asmens veiklos, santykių ar būsenos išraiška, bet ir kaip neatsiejama jo asmenybės dalis, išspinduliuojama elektroninėje erdvėje. Nuolatos kinta ne tik asmens generuojamos informacijos kiekis, bet ir jos turinys, vyksta skirtingų asmenų duomenų sąveika. Asmens identifikavimas dažnai tampa intuityvia, ne vien indukciniais tyrimo metodais pagrįsta veikla – duomenų susiejimas su konkrečiu asmeniu susipina su papildomos informacijos apie vis dar neidentifikuotą asmenį paieška (ieškant duomenų apie interesų grupę) tol, kol bendras surinktos informacijos kompleksas tampa pakankamas nuorodai į konkretų asmenį.

Taigi, vertinant informacijos sąsajumą su asmeniu, pati informacija nebūtinai turi būti **apie asmenį** ir atskleisti konkrečius duomenis **apie jį**. Pakanka, kad ji yra ar gali būti susijusi su asmeniu tam tikrais ryšiais, sąveika ar santykiais (pvz., adresas, automobilio valstybinis numeris, telefono numeris, sutuoktinio vardas ir kt.).

Informacijos sąsajumas su asmeniu gali būti nustatomas bent trimis būdais: (i) pagal **turinį** (angl. – *content*), kai informacijos centrinis objektas yra žmogus. Tai pati akivaizdžiausia sąsajumo forma, pavyzdžiui, įrašai apie žmogaus sveikatos būklę; (ii) **tikslą** (angl. – *purpose*), kai žmogus nėra centrinė informacijos figūra, tačiau informacija yra aktuali, siekiant įvertinti tam tikrus duomenis apie asmenį, pavyzdžiui, vertinant vandalizmo aktus ir siekiant išskirti bendrą vieno viešosios tvarkos pažeidėjo braižą; (iii) **rezultatą** (angl. – *result*), t. y. pats asmuo gali būti užfiksuotas neryškiai, tačiau informacijos pasirodymas gali jam turėti įtakos, pavyzdžiui, asmuo vėliau gali įgyti liudytojo statusą³².

Anglijos ir Velso apeliacinis teismas (angl. – *Court of Appeal of England and Wales*) 2003 m. nagrinėtoje byloje *Durant v FSA*³³ nusprendė, jog tam, kad informacija taptų asmenine, ji turi būti susijusi su asmeniu tokiu lygiu, kad tas asmuo turi būti svarbi filmuotos medžiagos ar nuotraukos figūra (objektas turi būti fokusuotas į asmenį), arba tai turi būti svarbus to asmens biografijos duomuo. Vis dėlto 2007 m. rugpjūtį Jungtinės Karalystės informacijos komisaro biuras remdamasis 29 straipsniu Darbo grupės keturių žingsnių testu parengė gaires³⁴, kuriose dėmesys sutelktas į informacijos sąsajumą su asmeniu. Šiose gairėse pateiktas aštuonių klausimų testas, padedantis nustatyti, ar tvarkoma informacija gali būti laikoma su asmeniu susijusia informacija, kurios tvarkymas turi atitikti Jungtinės Karalystės duomenų apsaugos aktą (angl. – *The Data Protection Act*)³⁵.

Elektroninėje erdvėje iš esmės bet kokia su *asmeniu potencialiai susietina informacija* (tai apima informaciją, kuri gali būti susieta su konkrečiu asmeniu tikslu, rezultatu ar turiniu ir kuri nėra apibendrinta iki statistinio lygio) gali būti *de facto* susiejama su asmeniu. Tai netiesiogiai pripažino ir Teisin-

³² Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007* <...>, p. 10–11.

³³ *EU – What Is Personal Data?* Linklaters, 1 October 2008 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-29]. Prieiga per internetą: <<http://www.linklaters.com/Publications/Publication1403NewsITTer/PublicationIssue20081001/Pages/PublicationIssueItem3513.aspx#sthash.XLt3IAz3.dpuf>>.

³⁴ UK's Information Commissioner's office. *The Guide to Data Protection* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-29]. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1607/the_guide_to_data_protection.pdf>.

³⁵ *Data Protection Act 1998*, United Kingdom [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/29/contents>> (as amended and supplemented).

gumo Teismas 2014 m. gegužės 13 d. sprendime *Google* byloje³⁶. Šioje byloje generalinis advokatas, aiškindamas *Google* teikiamos paslaugos principus, nurodė, kad interneto svetainėse dažnai pateikiami asmenvardžiai, atvaizdai, adresai, telefono numeriai, aprašymai ir kitokie skiriamieji ženklai, pagal kuriuos galima nustatyti fizinio asmens tapatybę. Internetinės paieškos sistemos paslaugos teikėjas, kurio paieškos sistema su surinktais, indeksuotais ir rodomais duomenimis dirba be jokio žmogaus įsikišimo, „nežino“, ar atitinkami duomenys yra asmens duomenys, be to, nėra techninio ar operacinio skirtumo tarp tinklalapio šaltinio, kuriame yra asmens duomenys ir kuriame tokių duomenų nėra³⁷. Generalinio advokato nuomone, abejotina, ar *Google* laikytinas asmens duomenų valdytoju vien tik dėl to, kad tarp jo tvarkomų duomenų pasitaiko ir asmens duomenų, jeigu tvarkymo objektas yra bet kokių duomenų rinkmenos, neišskiriant asmens duomenų³⁸. Teisingumo Teismas nepalaikė šios nuomonės ir pripažino, kad *Google* veikė kaip asmens duomenų valdytojas³⁹.

Tokią Teisingumo Teismo sprendimą galima vertinti kaip netiesioginį pripažinimą, kad internetinės paieškos paslaugos teikėjas privalo suprasti, kad kiekvienoje internetinėje svetainėje esanti *su asmeniu potencialiai susietina informacija* gali būti *de facto* susieta su asmeniu ir tokiu būdu tapti *asmenine informacija*.

2014 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismas priėmė sprendimą sujungtose bylose Nr. C-141/12 ir C-372/12, kuriuo atvertė dar vieną naują puslapį asmens duomenų apsaugos srityje. Po to, kai trečiųjų šalių piliečiai pateikė prašymus dėl leidimo gyventi Nyderlandų Karalystėje, siejamo su prieglobsčio teise, migracijos tarnyba parengė kiekvienos paraiškos teisinę analizę, reikalingą tarnybai priimti atitinkamus sprendimus. Pareiškėjų prašymai susipažinti su teisinių analizių turiniu buvo atmesti, tačiau TT nekilo abejonių, kad parengiamajame dokumente esantys prašymo išduoti leidimą gyventi šalyje teikėjo duomenys, kaip antai asmenvardis, gimimo data, pilietybė, lytis, tautybė, religija ir kalba, yra informacija, susijusi su fiziniu asmeniu, kurio tapatybė šiame parengiamajame dokumente nustatyta nurodant, be kita ko, jo asmenvardį, todėl šiuos duomenis reikia laikyti „asmens duomenimis“⁴⁰. Tačiau Teisingumo Teismo sprendime konstatuota, kad nors joje ir gali būti asmens duomenų, **pati analizė** nėra asmens duomenys, kaip jie suprantami pagal Direktyvos 95/46 2 straipsnio a) punktą⁴¹. Generalinė advokatė šioje byloje pažymėjo, kad asmens duomenys veikiausiai yra tik faktinis pagrindas⁴² teisei analizei, kuri tokiomis aplinkybėmis negali būti prašymo pagal Direktyvos 12 straipsnio b) punktą atlikti duomenų tikslumo tikrinimą ir taisyamą objektu⁴³.

Šis 2014 m. liepos 17 d. Teisingumo Teismo sprendimas yra reikšmingas aiškinant informacijos sąsajumo su asmeniu ribas. Sprendime pateikiama griežta asmens duomenų **kaip fakto** samprata. Su tokiu vertinimu nesinorėtų sutikti, ypač turint omenyje tai, kad pagal Direktyvą asmeninei informacijai nėra taikomas teisingumo ar objektyvumo reikalavimas. Be to, TT sprendime pavojingai išblukusi analizės samprata – pačiai *analizei* iš esmės nėra keliami jokie objektyvūs kiekybiniai ar kokybiniai,

³⁶ *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española* <...>, 27, 80 paragrafai.

³⁷ Generalinis advokatas Nillo Jääskinen. 2013 m. birželio 25 d. išvada Europos Teisingumo Teismo byloje Nr. C-131/12, 72 paragrafas [interaktyvus. Žiūrėta 2014-07-25]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.tjsf?jsessionId=9ea7d2dc30dd9b95fb0014e44416aa94f31f4e0c73dd.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuPahz0?text=&doid=138782&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=177673>>.

³⁸ <...> 2013 m. birželio 25 d. išvada TT byloje Nr. C-131/12, 84 paragrafas.

³⁹ *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española* <...>, 41 paragrafas.

⁴⁰ Europos Teisingumo Teismas. 2014 m. liepos 17 d. sprendimas sujungtose bylose *YS v Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* (C-141/12) ir *Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel v M, S* (C-372/12). 38 paragrafas [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-27]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.tjsf?text=&doid=155114&pageIndex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=391869>>.

⁴¹ <...> *YS v Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* <...>, 39 paragrafas.

⁴² <...> *YS v Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* <...>, 40 paragrafas.

⁴³ <...> *YS v Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* <...>, 45 paragrafas.

intelektinės veiklos reikalavimai, todėl aptariamas TT sprendimas gali būti išaiškintas taip, kad net ir primityvus asmens duomenų sugrupavimas, sugretinimas, asmens aprašymo ar profilio sukūrimas iš virtualių paskyrų duomenų ar jų fragmentų gali būti kvalifikuotas kaip „analizė“. Vadovaujantis tokiu išaiškinimu, asmens duomenimis gali būti nelaikomas pagal tam tikrus kriterijus parengtas asmeninis profilis, kitos asmeninių duomenų sancaupos ar išvestiniai duomenys (pvz., kreditingumo, pajamų ar išsilavinimo lygio nustatymas), kuriems parengti buvo panaudoti asmens duomenys kaip *faktinis pagrindas*.

TT sprendime net nepaminėjo Darbo grupės nuomonės Nr. 4/2007⁴⁴, kurioje yra pažymima, kad duomenys yra susiję su asmeniu ir tais atvejais, jei tokia informacija naudojama siekiant nustatyti, kaip elgiamasi su tuo asmeniu arba kaip jis vertinamas, arba daryti susijusį poveikį⁴⁵. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad minimos bylos faktinių aplinkybių kontekste parengta *teisinė analizė* būtent ir lėmė asmens vertinimą ir jam turėjo konkretų poveikį⁴⁶.

Aptartą Teisingumo Teismo praktiką galima vertinti kaip prieštaringą blaškymąsi tarp itin plataus požiūrio į asmens duomenų apibrėžtį (*Google* byla) ir griežto analizės bei kitokių išvestinių duomenų (t. y. tokių duomenų, kurie buvo gauti iš intelektinės veiklos panaudojus pirminius asmens duomenis) atskyrimo (*YS v Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* bylos).

Direktyvoje nepateikiama jokių gairių dėl informacijos sąsajumo su konkrečiu individu laipsnio ar būdo. Tiesa, keliuose Direktyvos straipsniuose pateikiamas kelios sąsajumo kategorijos: Direktyvos preambulės 27 punkte nurodoma, kad rinkmenų sistemos turinys turi būti sistemškai išdėstytas pagal specifinius su asmenimis *susijusius kriterijus*, leidžiančius lengvai gauti asmens duomenų, 8 straipsnio 5 dalyje kalbama apie duomenų, *susijusių su nusikaltimais*, nuteisimais ar valstybės saugumo priemonėmis, tvarkymą, Direktyvos 14 straipsnyje (duomenų subjekto teisė prieštarauti) nurodomi duomenys, *susiję su jo (duomenų subjekto) konkrečia padėtimi*, Direktyvos 15 straipsnyje kalbama apie duomenų tvarkymą, skirtą įvertinti tam tikrus asmeniškumus su juo *susijusius aspektus*.

Informacijos sąsajumo su asmeniu ribų blukimas internete yra reikšmingas asmens duomenų sąvokai kurti – jeigu tradicinis asmens duomenų apsaugos požiūris buvo pagrįstas tuo, kad asmeninė informacija yra išimtis, internete išimtimi tampa informacija, neturinti ryšio su jokių asmeniu. Sąsajumas yra empirinis laipsnio klausimas, kuris gali neproporcingai išplėsti asmens duomenų apsaugos režimo ribas arba jas nepateisinamai susiaurinti. Teisiškai yra neįmanoma *a priori* apibrėžti sąsajumo ribą statutinėje teisėje įtvirtinant taisyklę, kuriais *a priori* atvejais „informacija yra nesusijusi su asmeniu“.

Manytina, kad ES asmens duomenų apsaugos režimo plėtojimas turėtų būti pragmatinis – pripažįstant, kad reguliavimas taikomas tik apibrėžtais būdais (turiniu, tikslu ir rezultatu) ir apibrėžtu laipsniu (pvz., nustatant, kad jeigu tarp informacijos ir konkretaus asmens yra keli tarpiniai objektai, tokių tarpinių objektų negali būti daugiau nei trys, ir pan.) su asmeniu susijusiai informacijai. Vis dėlto įsivaizduojama su asmeniu susijusios ir nesusijusios informacijos riba yra brėžiama konkretaus asmens duomenų subjekto ir valdytojo sąmonėje, o ne universalioje formalizuotoje teisinėje sąmonėje, todėl ji liks „judančiu taikiniu“ teisinio reglamentavimo priemonėms.

5. Potenciali asmens identifikavimo galimybė kaip asmens duomenų sampratos elementas

Stanfordo universiteto mokslininko *Jonathan Mayer* nuomone, kompiuterių moksle iš principo nėra tokios informacijos kategorijos, kuri negalėtų būti laikoma kaip identifikuojanti asmenį⁴⁷. Informaci-

⁴⁴ Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007* <...>.

⁴⁵ Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007* <...>, p. 10.

⁴⁶ KORFF, D. The proposed General Data Protection regulation: suggested amendments to the definition of personal data. *European Area of Freedom Security & Justice*, October 15, 2014.

⁴⁷ *Little Brother* <...>, p. 13–14.

jos sąsąjumo su asmeniu padarinys yra tas, kad kiekviena su asmeniu susijusi informacija gali identifikuoti asmenį neatsižvelgiant į tai, kas, koku tikslu ir pasitelkdamas kokias priemones vertina tą informaciją⁴⁸. Internete aktualus tik klausimas, kokie ištekliai, pastangos, sąnaudos ir priemonės gali būti skiriami informacijai susieti su konkrečiu asmeniu. Nustačius, kad informacija yra susijusi su asmeniu, daugėjant galimybių surinkti asmenį padedančią identifikuoti papildomą informaciją, tolesnis vertinimas, asmens tapatybė yra nustatyta ar gali būti nustatyta, tampa beprasmis.

Identifikavimas yra laipsnio ir fakto klausimas – neįmanoma *a priori* atsakyti į klausimą, ar informacija yra identifikuojanti asmenį, nes kiekvienu konkrečiu atveju tai priklauso nuo informacijos vertintojo, jo žinių, priemonių, tikslų⁴⁹. Svarbiausias identifikacijos kaip tapatybės nustatymo aspektas – kas, kokiame tikslu ir kokiomis priemonėmis ją atlieka. Istoriskai tapatybės nustatymo funkciją atliko valstybė, išduodama asmens tapatybės dokumentus, garantuodama socialinę apsaugą, išduodama licencijas ir leidimus⁵⁰.

Identifikacija apibrėžtina kaip asmens tapatybės įrodymas⁵¹, tapatumo, atitikties nustatymas, atpažinimas⁵². Teisiniu požiūriu svarbu atskirti asmens tapatybės nustatymą (identifikaciją *stricto sensu*) nuo asmens tapatybės patikrinimo (verifikacijos)⁵³. Identifikacija – asmens tikrosios tapatybės nustatymas⁵⁴, o verifikacija tik patvirtina, kad du ar keli duomenys, identifikatoriai ar ženklai yra susiję ir atitinka tą patį asmenį (t. y. asmens tapatybė patikrinama pagal nuotrauką asmens tapatybės dokumente arba personalizuotomis priemonėmis (pvz., pagal ID numerį, PIN kodą, slaptažodį). Reali asmens tapatybė nustatoma tik išimtiniais atvejais.

Internetu asmens tapatybę galima patikrinti įvairiais būdais, juos sąlygiškai galima sugrupuoti. Pirmasis iš būdų – **naudojant asmens prisijungimo duomenis**: vartotojo vardą (angl. – *login*) ir slaptažodį (angl. – *password*). Šių duomenų, pavyzdžiui, pakanka prisijungiant prie asmeninio susirašinėjimo ir panašių paslaugų, įskaitant prieigą prie elektroninio pašto, asmens dalyvavimą socialiniuose tinkluose, elektronines konferencijas, duomenų bazes (mokslo darbuotojų, studentų prisijungimai ir kt.), alternatyvių elektroninių atsiskaitymų paslaugas (mobilusis atsiskaitymas, elektroniniai pinigai ir kt.), ir pan.⁵⁵

Kita stambi asmens tapatybės patikrinimo priemonių grupė – **elektroninis parašas**⁵⁶ ir kitos sertifikatais pagrįstos asmens tapatybės patikrinimo priemonės (pvz., skaitmeninis sertifikatas naudojamas virtualiam kanalui, kuriuo vyksta keitimasis įvairiu lygiu apsaugota slapta informacija, įkurti; tokio

⁴⁸ FLORIDI, L. *Information a very short introduction*. Oxford University Press, March 26, 2010. p. 1.

⁴⁹ SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. The PII problem: privacy and a new concept of personally identifiable information. *New York university law review*, Vol. 86:1814, 2011 December, p. 23 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-09-12]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1909366>>.

⁵⁰ DAVIS, S. *A Conceptual Analysis of Identity*. Tilburg University, 2009, p. 213, 219.

⁵¹ Black's Law Dictionary. 2nd edition. The Lawbook Exchange, Ltd., 1995 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-09-13]. Prieiga per internetą: <<http://thelawdictionary.org/>>.

⁵² VAITKEVIČIŪTĖ, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 2001.

⁵³ GRIJPINK, J. M.; PRINC, J. E. J. New rules for anonymous electronic transactions? An exploration of the private law implications of digital anonymity. In *Digital Anonymity and the Law. Tensions and Dimensions*. C. Nicoll, et al. (Eds), IteR, 2003, p. 252 [interaktyvus]. Žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą: <<http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=4933>>.

⁵⁴ Asmens tapatybės nustatymo priemonės ir veiksniai yra neriboti. Net jeigu asmuo gali būti palygintas su fotografija ant asmens tapatybės kortelės, toks palyginimas negali pateikti nedviprasmiško asmens tapatybės nustatymo. Daugumai sandorių pakanka asmens identifikacijos remiantis formule „jis yra tas pats kas <...>“.

⁵⁵ LAURINAITIS, M. *Asmens tapatybė elektroninėje erdvėje*. (Skaidrės). Mykolo Romerio universitetas, 2012 m. kovo 5 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-09]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/verslo_teises_katedra/Konferencijos/M.Laurinaitis.pdf>.

⁵⁶ Plačiau žr.: CIVILKA, M. Elektroninio parašo naudojimo vidaus rinkoje problemos. *Teisė*, 2013, t. 87 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.vu.lt/leidyba/dokumentai/zurnalai/TeisAe/TeisAe%202013%2087%20tomas/86-111.pdf>>.

sertifikato sudėtyje saugoma informacija apie savininką: jo vardas, pavardė, duomenys apie darbuotę, elektroninio pašto adresą ir kt.).

Trečioji grupė – **biometriniai duomenys**. Pavyzdžiui, išmaniajame telefone *iPhone 5S* integruotas pirštų atspaudų jutiklis (angl. – *Apple Touch ID*) leidžia atsisakyti slaptažodžių, o, *Apple* teigimu, nuskenuoti pirštų atspaudai yra saugomi užšifruoti tik telefono atmintyje ir nėra perduodami į *Apple* serverius⁵⁷. Biometriniai duomenys yra ne tik pirštų atspaudai, tai ir delno atspaudai, rankos kontūro vaizdas, DNR, veido atvaizdas, akies rainelės, tinklainės vaizdas ir pan. Biometriniai duomenys svarbūs tuo, kad jie yra unikalūs kiekvienam asmeniui, dėl to patikimiau patvirtina asmens tapatybę nei kitos, minėtos žinojimu (angl. – *knowledge-based*) ar turėjimu (angl. – *token-based*) pagrįstos autentifikavimo priemonės⁵⁸.

Yra socialinių tinklų, kurie nustato griežtus naujo vartotojo tapatybės nustatymo reikalavimus – pvz., *Airbnb.com*, siekdamas patikrinti vartotojų tapatybę, pasilieka teisę paprašyti pateikti nuotrauką, esančią tapatybę patvirtinančiame dokumente, ir atsakyti į keletą asmeninio pobūdžio klausimų, susieti savo vartotojo profilį su kito socialinio tinklo profiliu, pateikti telefono numerį, elektroninio pašto adresą⁵⁹, suteikti laikiną prieigą prie kitos paslaugos paskyros, kad būtų patikrinta asmens veikla ir duomenys joje. Socialinio tinklo *Facebook* bendrosiose naudojimo sąlygose reikalaujama, kad vartotojai užsiregistruodami pateiktų savo tikrą vardą ir pavardę, sukurtų ne daugiau nei vieną asmeninę anketą, antraip *Facebook* pasilieka teisę panaikinti tokią anketą⁶⁰.

Vardas ir pavardė kaip identifikacinis duomuo vis dar yra naudojamas bankų, draudimo bendrovių, kitų finansinių paslaugų teikėjų. Vis dėlto virtualioje aplinkoje vartotojai patenka į erdvę, kurioje galioja kitokios tapatybės patikrinimo taisyklės – čia identifikacija vyksta anonimiškai ar pseudonimiškai, t. y. nenaudojant nei tikrojo vardo, nei pavardės⁶¹.

Kai kurių valstybių įstatymų leidėjai įstatymiškai įtvirtina šį socialinės realybės pokytį. Pavyzdžiui, Vokietijos tapatybės kortelių išdavimą reglamentuojantis įstatymas (vok. – *Personalausweisgesetz, PauswG*) leidžia registruoti pseudonimą savo asmens tapatybę patvirtinančiame dokumente šalia civilinio vardo ir vėliau dalyvauti įvairiuose santykiuose su trečiaisiais asmenimis neatskleidžiant savo „tikrojo vardo“⁶².

Padidėjęs elektroninių įrenginių vartotojų skaičius ir naudojimas sudarė sąlygas vartotojams internete palikti ir aptikti galybę duomenų, nebūtinai atskleidžiančių jų vardus ir pavardes, tačiau unikaliai nusakančių jų asmeniui būdingas savybes ar požymius. Tapatumas virtualioje erdvėje pasižymi tuo, kad svarbiau yra *išskirti asmenį* (teisingiau – prie interneto prisijungusį elektroninį įrenginį ir vartoto-

⁵⁷ Apple Inc. *iOS Security paper*, 2014 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-20]. Prieiga per internetą: <http://images.apple.com/business/docs/iOS_Security_Guide_Oct_2014.pdf>.

⁵⁸ KHAN, H. Z. U. Comparative Study of Authentication Techniques. *International Journal of Video & Image Processing and Network Security IJVIPNS-IJENS*, Vol:10, No:04, 2010 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-29]. Prieiga per internetą: <<http://www.ijens.org/103304-2929%20IJVIPNS-IJENS.pdf>>.

⁵⁹ Airbnb. *What is Verified ID?* [interaktyvus. Žiūrėta 2015-01-04]. Prieiga per internetą: <<https://www.airbnb.com/help/article/450>>.

⁶⁰ Facebook. *Statement of Rights and Responsibilities, Section 4* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-11]. Prieiga per internetą: <<https://www.facebook.com/legal/terms>>.

⁶¹ EDWARDS, L. *From the Fantasy to the Reality: Social Media and Real Name Policies*. Festschrift for Jon Bing, 2013 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-12]. Prieiga per internetą <<http://ssrn.com/abstract=2262272>>; BOYD, D. “Real Names” Policies Are an Abuse of Power. *AOPHENIA*, 2011 August 4 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.zephorio.org/thoughts/archives/2011/08/04/real-names.html>>.

⁶² Germany Act on Identity Cards and Electronic Identification of 18 June 2009. *Federal Law Gazette*, I, p. 1346, amended by Article 4 of the Act of 22 December 2011. *Federal Law Gazette*, I, p. 2959, §9 Nr. 2, §9, nr. 3 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-03]. Prieiga per internetą: <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_pauswg/englisch_pauswg.html>. Taip pat žr.: FAQ – new German ID card [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.london.diplo.de/contentblob/3778704/Daten/2959228/eIDFAQs.pdf>>.

ją) iš asmenų grupės, nei pasakyti, koks yra to asmens tikslus vardas ar pavardė. Šiam tikslui svarbūs kiti duomenys: interneto protokolo adresai (toliau – IP adresai), prisijungimo prie įvairių profilių dažnis, perkamų prekių asortimentas, reklamų peržiūros, lankomi tinklalapiai, juose praleidžiamas laikas ir t. t.

Internetas suteikia galimybę greitai ir tiksliai palyginti, sugretinti ir susisteminti paskirus duomenų ir informacijos fragmentus. Sugretinus ir susisteminus įvairią informaciją (pvz., pasisakymai forumuose, nuotraukos, draugų sąrašas socialiniame tinkle, *slapyvardis*, elektroninio pašto adresai) net ir neprofesionaliam interneto vartotojui yra nesunku aptikti asmenų tarpusavio ryšius, iš didžiulės asmenų grupės išskirti konkretų individą ar tą grupę reikšmingai susiaurinti (pvz., susiaurinti iki asmenų, pasižyminčių tam tikru požymiu, gyvenančių tam tikru adresu ar dirbančių tam tikrą darbą). Viešos (pvz., adreso, namų, vaizdo, automobilio ir jo numerio, einamų pareigų, pajamų) ir neviešos (pvz., išlaidų, gyvenimo būdo, asmeninių santykių, intymaus gyvenimo) asmeninės informacijos ryšiai, leidžiantys išskirti asmenį iš asmenų grupės ir traktuoti jį skirtingai, yra itin reikšmingi asmens tapatybės vientisumui⁶³.

Kai kurios rinkodaros kompanijos (pvz., *AdTruth*), siekdamos išvengti kaltinimų privatumo pažeidimais, apie savo klientus renka ir sistemina tik mažiau asmeninę informaciją, tokią kaip antai ekrano dydis, programinė įranga, kalba, laiko zona, lokacijos duomenys, tuo remiantis galima sudaryti „tikimybinį“ kiekvieno išmaniojo aparato naudotojo paveikslą. Įdomu, kad tokia informacija neleidžia konkrečiau individo identifikacijos, tačiau rinkodaros verslo poreikius dažnai tenkina net ir 85 procentų tikslumo duomenys⁶⁴.

2014 m. gegužės 13 d. *Google* byloje priimtame sprendime TT pabrėžė, kad internetinės paieškos sistemos operatoriaus atliekamas asmens duomenų tvarkymas leidžia kiekvienam interneto vartotojui, atlikusiam paiešką pagal fizinio asmens vardą ir pavardę, kartu su rezultatų sąrašu gauti struktūruotą su šiuo asmeniu susijusios informacijos, kurią galima rasti internete, apžvalgą. Ši informacija gali apimti daugelį jo privataus gyvenimo aspektų, todėl kiekvienas interneto vartotojas gali susidaryti daugumą išsamų kito asmens profilį⁶⁵.

Teleologiniu požiūriu asmens išskyrimas iš grupės turėtų būti laikomas pakankamu asmeniui identifikuoti, o norint išskirti neturėtų būti reikalingas asmenvardis. 2001 m. lapkričio 6 d. TT *Lindquist*⁶⁶ byloje nusprendė, kad „identifikuojant asmenis pagal vardą **ar kitus požymius**, pavyzdžiui, **pagal telefono numerį ar informaciją, atspindinčią jų darbą, pomėgius**, yra laikoma asmens duomenų tvarkymu visiškai arba iš dalies automatinėmis priemonėmis Direktyvos apimtyje“.

Teisingumo Teismo sprendime *Google* byloje kalbama tik apie **asmens asmenvardį, t. y. apie vardą ir pavardę**. *Google* byloje TT neanalizavo klausimo, kaip tokioje situacijoje reikėtų vertinti internetinę paiešką pagal kitus asmens duomenis, pavyzdžiui, paiešką pagal konkretaus vartotojo elektroninio pašto adresą, darbovietę, profesiją, baigtą vidurinę mokyklą, telefono numerį, adresą, prisijungimo duomenis, artimų asmenų vardus ir pavardes ir daugelį kitų duomenų ir jų fragmentų.

2012 m. spalio 5 d. 29 straipsnio Darbo grupės pateiktoje nuomonėje Nr. 08/2012 prieinama prie išvados, kad asmens duomenimis laikytina bet kokia informacija, leidžianti grupėje išskirti asmenį iš kitų asmenų ir traktuoti jį skirtingai⁶⁷. 29 straipsnio Darbo grupės 2014 m. lapkričio 26 d. paskelbtose

⁶³ KIŠKIS, M. Viešų asmens duomenų apsauga. *Mindaugo Kiškio tinklaraštis*, 2014 m. rugpjūčio 13 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-08-28]. Prieiga per internetą: <<http://kiskis.eu/post/94633314095/viesu-asmens-duomeniu-apsauga>>.

⁶⁴ Privacy Concerns Colour Success of the Smartphone. *Financial Times*, 2015 March 2, p. 2.

⁶⁵ *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española* <...>, 80 paragrafas.

⁶⁶ Europos Teisingumo Teismas. 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Lindquist* Nr. C-101/01, 24 paragrafas [interaktyvus. Žiūrėta 2014-06-14]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48382&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=111850>>.

⁶⁷ Article 29 Data Protection Working party *Opinion 08/2012 providing further input on the data protection reform discussions*, 2012 spalio 5 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-05]. Prieiga per internetą: <http://idpc.gov.mt/dbfile.aspx/wp_199.pdf>.

gairėse dėl sprendimo *Google* byloje įgyvendinimo lygiaverčiais vardui ir pavardei raktažodžiais jau laikomi **ir pseudonimas bei slapyvardžiai**⁶⁸.

Direktyvos preambulės 26 punkte teigiama, kad analizuojant, ar asmens tapatybė gali būti nustatyta, reikia atsižvelgti į visas priemones, kuriomis galėtų pasinaudoti duomenų valdytojas **ar kiekvienas kitas asmuo** minėto asmens tapatybei nustatyti. Taigi galimumas nustatyti tapatybę asmens, su kuriuo susijusi tvarkoma informacija, vertinamas **ne tik** iš duomenų valdytojo, o iš kiekvieno **asmens požiūrio taško**. Atrodytų, pakanka apriorinės asmens tapatybės nustatymo galimybės. Nustačius, kad yra papildomos informacijos, kuri kartu su valdytojo turima informacija bet kuriam *bonus pater familia* leistų identifikuoti asmenį, galima kalbėti apie potencialiai identifikuotiną asmenį net ir empiriškai nepatikrinus tokios papildomos informacijos faktinio prieinamumo.

Pareiga nubrėžti protingai, racionaliai ir rūpestingai atliekamo identifikavimo ribą, kurią peržengus tapatybės nustatymas nėra įmanomas, tenka pačiam vertinančiam. Verslo realybė yra pagrįsta *priešinga idėja* – nėra vienas protingas verslo subjektas negali būti tikras, kad jo turimų anonimizuo-tų ar pseudoniminių duomenų profilio neužtenka *tapatybei nustatyti*, tačiau *vice versa* – duomenų valdytojas, siekiantis nustatyti asmens tapatybę, visada žino, **kada jis jau turi tam pakankamai duomenų**.

Reglamento projekto preambulės 23 punkte (patbulintas po pirmojo svarstymo Europos Parlamente⁶⁹) nurodoma, kad, vertinant priemonių panaudojimo galimybes protingumą, būtina įvertinti **visus objektyvius** veiksnius, tokius kaip antai kaštai ir laikas, reikalingas tapatybei nustatyti, įvertinant duomenų valdymo metu prieinamą technologiją, taip pat ateities technologijų pažangą, tačiau tokie vertinamieji kriterijai, net ir apeliuojant į jų objektyvumą, yra subjektyvūs ir jautrūs kiekvienos konkrečios situacijos aplinkybėms.

Teisei belieka pasitelkti neapibrėžtą teisinio reguliavimo principą – tapatybės nustatymas yra įmanomas, jeigu tam užtenka *protingų pastangų ir sąnaudų*. *Protingų pastangų* kriterijus interneto sąlygomis apskritai negali būti *a priori* apibrėžtas, ir visoks bandymas tą padaryti tiesioginėmis statutinėmis priemonėmis tik didina neapibrėžtumą. Tai lemia asmens duomens sampratos reliatyvumą – viename skalės gale yra asmenį identifikuojanti informacija (pvz., asmenvardis), per vidurį – informacija, kuri **gali** identifikuoti asmenį, kitame gale – asmens neidentifikuojanti informacija (pvz., apibendrinta statistinė, mokslinė informacija). Interneto epochoje vis sunkiau pateikti su asmeniu susijusios, tačiau **asmens neidentifikuojančios** informacijos pavyzdžių.

Griežtai formaliai aiškinant asmens duomenų sąvoką, įtvirtintą Direktyvoje ir ADTAĮ 2 straipsnyje, informacija apie asmenį (pvz., plaukų spalva, profesija, lytis) netampa asmens duomenimis, kol šios informacijos neįmanoma susieti su egzistuojančiu asmeniu arba duomenimis, kurie užtikrina tiesioginę identifikaciją (asmenvardis, asmens kodas). Taigi asmens internetinėje paskyroje esantys duomenys, prisijungimo duomenys, el. pašto adresas, naršymo istorija, pirkimo įgūdžiai, virtualūs draugai, buvimas pažymėtu nuotraukoje (angl. – *tagged*) – nebus laikomi asmens duomenimis, **kol nėra aišku, kokį konkretų asmenį (atskleidžiant vardą ir pavardę) ši informacija individualizuoja**.

Vis dėlto Direktyvoje *expressis verbis* nėra detalizuojamas nei „tapatybės“, nei „tapatybės nustatymo“ turinys, todėl tapatybės nustatymo momentas, pakankamumo kriterijai ir taisyklės ES valstybėse

⁶⁸ Guidelines on the implementation of the Court of Justice of the European Union judgement on “*Google Spain and Inc. v. Agencia Espanola de proteccion de datos (AEPD) and Mario Costeja Gonzalez*” C-131/12, 26 November 2014. p. 13 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-01-13]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_en.pdf>.

⁶⁹ 2014 m. kovo 12 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (COM(2012)0011 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)). Teksto numeris P7_TA(2014)0212 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0212+0+DOC+XML+V0//LT>>.

narėse skiriasi. Pavyzdžiui, Vokietijoje asmuo laikomas identifikuotu, kai nustatoma, kad duomenys yra susiję būtent su juo, o ne su kitu asmeniu. Jungtinėje Karalystėje asmuo laikomas nustatytu, kai informacijos pakanka, kad būtų galima susisiekti su asmeniu *ar individą išskirti iš asmenų grupės*. Prancūzijoje, anot duomenų apsaugos komisaro, asmuo yra nustatytas, kai, pavyzdžiui, dokumentuose yra minimas jo asmenvardis⁷⁰.

Lietuvos teismų praktika krypta platesnės ir dinamiškesnės asmens duomenų sąvokos link. 2012 m. liepos 26 d. nutartyje Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad tokie duomenys: **automobilio valstybinis numeris**, automobilio modelis, automobilio pagaminimo metai yra laikytini asmens duomenimis, nes netiesiogiai gali būti siejami su konkrečiu asmeniu – atitinkamo automobilio savininku⁷¹. Be to, Vilniaus miesto apylinkės teismas 2014 m. vasario 26 d. administracinio teisės pažeidimo byloje priėjo prie išvados, kad vien **telefono numeris**, net ir neturint papildomų duomenų apie to telefono numerio konkretų naudotoją, yra **asmens duomuo**, nes telefono abonento numeris yra asmeninio naudojimo dalykas, duomuo, iš kurio netiesiogiai galima nustatyti asmens tapatybę⁷².

Manytina, kad ES asmens duomenų apsaugos režimas turėtų būti plėtojamas pragmatiniu keliu – pripažįstant, kad reguliavimas taikomas tik informacijai, kuri leidžia arba tiesiogiai / netiesiogiai nustatyti asmens tapatybę (pvz., asmens kodas, vardas ir pavardė), arba išskirti iš individų grupės, kuris naudojamas tokiam asmeniui taikant konkrečias priemones, priimant sprendimus ar sukeliant padarinius (šiai asmens duomenų kategorijai būtų taikomas „švelnesnis režimas“ (pvz., užtektų pateikti informaciją apie taikomus padarinius ir pan.)).

6. Asmens duomenų samprata Europos Komisijos pasiūlyme dėl Reglamento

Europos Komisijos 2012 m. sausio 25 d. parengtas Reglamento projektas⁷³ atliepė nuogaštavimams dėl asmens duomenų sąvokos ateities. Pagal pirminį Europos Komisijos pasiūlymą, *asmens duomenys* buvo apibrėžti kaip bet kokia informacija, *susijusi su* duomenų subjektu. Taigi kaip privalomo asmens duomenų požymio atsiskayta galimybės nustatyti asmens tapatybę. Toks platus asmens duomenų apibrėžimas, niekaip neapribojantis *sąsajumo* požymio, būtų tapęs ambicingu tolesnės asmens duomenų sampratos raidos postūmiu.

Vis dėlto dabartinėje Reglamento svarstymo Europos Parlamente stadijoje šis Komisijos siūlymas nesulaukė daug palaikymo. 2014 m. kovo 12 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucijoje dėl pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (COM(2012)0011 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)) (toliau – **Reglamento projektas**)⁷⁴ iš esmės vėl grįžtama prie Direktyvoje įtvirtintos sąvokos⁷⁵.

Tiesa, Reglamento projekte atsiranda tokios sąvokos, kaip antai *pseudoniminiai duomenys* (duomenys, kurie negali būti priskirti konkrečiam duomenų subjektui nesinaudojant papildoma informacija, kol tokia papildoma informacija *yra saugoma atskirai ir jos atžvilgiu taikomos techninės bei organizacinės priemonės, siekiant užtikrinti tokį nepriskyrimą*)⁷⁶. Be to, atsiranda nauja *profilavimo*

⁷⁰ SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. *Reconciling <...>*, p. 882.

⁷¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-2133-12. *Administracinė jurisprudencija*, 2012, nr. 24, p. 293–313.

⁷² 2014 m. vasario 26 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-1793-295/2014.

⁷³ <...> General Data Protection Regulation <...>

⁷⁴ 2014 m. kovo 12 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija <...>.

⁷⁵ Ten pat <...>, 4 straipsnis.

⁷⁶ Ten pat <...>, 4 straipsnis, 2 a).

sąvoka, kuri siejama su galimybe tvarkyti **pseudoniminius asmens duomenis** siekiant analizuoti **kai kuriuos asmens tapatybei būdingus bruožus** (neapimant visų duomenų subjekto tapatybės elementų) ir nuspėti asmens darbo pasiekimus, jo ekonominę situaciją, buvimo vietą, pomėgius, patikimumą ir elgesį. Profiliavimo esmę internete galėtų nusakyti siūlomo Reglamento preambulės 58 (a) punktas, kad profiliavimas pagrįstas pseudoniminiais duomenimis labai nepaveikia duomenų subjektų interesų, teisių ir laisvių.

Internetu esami įvairūs „kvaziasmens duomenys“ (tokie duomenys, pvz., naudojamos priemonės ekrano dydis, programinė įranga, kalba, laiko zona, prisijungimo laikas, lokacijos duomenys, kuriais remiantis galima sudaryti „tikimybinį“ naudotojo paveikslą neatliekant konkretaus individo identifikavimo), leidžiantys išskirti individą iš grupės, tačiau nesukuriantys jo identifikavimo prielaidų dėl neturimos prieinamos papildomos informacijos, *stricto sensu* negali būti laikomi pseudoniminiais. Vis dėlto, net jeigu tokių duomenų sankaupa ir būtų kvalifikuota profiliu pagal Reglamentą, jo tvarkymas būtų galimas net ir neturint duomenų subjekto sutikimo, tačiau tik tol, kol surinktų duomenų kiekis objektyviai ir protingai neleistų tapatybės nustatymo (tai išplaukia iš asmens duomenų sąvokos). Praktinis šios nuostatos poveikis abejotinas dėl pačioje sąvokoje glūdinčio ydingumo – *tapatybės nustatymo* momento, taip pat potencialios galimybės subjektyvumo ir nebaigtumo.

Dabartinio Reglamento projekto preambulės 24 punkte teigiama, kad *inter alia* šis reglamentas turėtų būti taikomas duomenims tvarkyti, susiejant su įrenginių, programų, priemonių ir protokolų interneto identifikatoriais, pavyzdžiui, interneto protokolo adresais arba slapukų identifikatoriais ir radijo dažninio atpažinimo žymenimis, išskyrus atvejus, kai šie identifikatoriai nesusiję su nustatytu arba nustatytinu fiziniu asmeniu. Čia akivaizdžiai pateikiamas nebaigtinis tokio pobūdžio identifikatorių sąrašas, galįs būti apribotas minėtu protingų pastangų kriterijumi, kuris internete išblukęs.

Taigi, reikia konstatuoti, kad dabartiniame Reglamento projekte (po „pirmojo svarstymo Europos Parlamente“) stinga konceptualios tolesnės asmens duomenų sampratos raidos krypties.

7. Asmens duomenų sampratos raidos galimybės

Klausimas, kokia trajektorija turėtų plėtotis asmens duomenų samprata interneto epochoje, yra daugiabriaunis, o atsakymas į jį vien teisės mokslo metodais nepasiekiamas. Optimali asmens duomenų sąvoka nulemia ne tik reguliavimu aprėpiamus santykius, bet ir paties taikomo reguliavimo režimo gyvybingumą. Tai neišvengiamai susipina su pačiais įvairiausiais interesais – verslo interesais, ES regiono interesais santykiuose su JAV ir kt.

Asmens duomenų sampratą būtina analizuoti drauge su bendroju asmens duomenų apsaugos reguliavimo režimu – duomenų tvarkymo principais, duomenų valdytojų statusu, pareigomis, atsakomybe, duomenų subjektų teisėmis. Viena vertus, pernelyg plati asmens duomenų sąvoka, iš esmės apimanti bet kokią asmeninę informaciją internete, gali devaluoti pačią asmens duomenų režimo idėją – nors interneto paslaugų teikėjai ir bus priversti laikytis detalių reikalavimų (pvz., tam tikrais atvejais pranešti apie duomenų valdymą ir suteikti kitą informaciją (Direktyvos 10 straipsnis), reaguoti į duomenų subjektų prašymus ir pan.), ilgainiui tokių reikalavimų laikymasis gali virsti itin sudėtingu, tačiau automatizuotu, techniniu procesu (pvz., standartinių žinučių siuntimu adresatams), kuris erzins vartotojus, didins vartotojų patiriamas išlaidas, laiko sąnaudas ir nebesiekis tikslų. Be to, asmens duomenims prilyginus *kvaziasmens duomenis* (t. y. tokie duomenys, pvz., ekrano dydis, programinė įranga, kalba, laiko zona, lokacijos duomenys, kuriais remiantis galima sudaryti „tikimybinį“ naudotojo paveikslą neatliekant konkretaus individo identifikavimo), individą išskiriančius asmenų grupėje, kyla daugybė praktinių įgyvendinimo klausimų – koks mechanizmas bus taikomas duomenų subjektų teisėms įgyvendinti, ar duomenų subjektas turės teisę reikalauti nurodyti, kokius *kvaziasmens duomenis* apie jį turi surinkęs paslaugų teikėjas, ar jis turės teisę reikalauti tokius duomenis ištaisyti

ar ištrinti, kokiū būdu duomenų subjektas sužinos, kad interneto svetainė ar kitas paslaugų teikėjas tvarko kvaziasmens duomenis apie jį ir pan. Pernelyg išplėtus asmens duomens sąvoką, elektroninėje erdvėje ji gali būti užpildyta neprognuojamos apimties turinio, kurį statutinės teisės priemonėmis būtų neįmanoma sureguliuoti.

Sugrįžus prie gremėzdiškos ir neveiklios Direktyvoje įtvirtintos asmens duomenų sąvokos, ES asmens duomenų apsaugos režimo raida užstrigs *popierinių asmens duomenų* evoliucijos stadijoje, atotrūkis tarp socialinių gyvenimo reiškinių tikrovės ir statutinės teisės tik gilės. Tai turėtų sunkiai prognozuojamų padarinių elektroninės komercijos reglamentavimo kryptiai.

Manytina, kad ateities asmens duomenų sampratos raidą vis dėlto lems pragmatinis *kelių greičių* reguliavimo požiūris, paremtas keliomis skirtingo statuso asmeninės informacijos kategorijomis. Į sąlygiškai pirmąją asmens duomenų kategoriją patektų tik tokia informacija, kuri gali potencialiai reikšmingai paveikti duomenų subjekto teises ir interesus, į tokią kategoriją patektų su konkrečiu individu apibrėžtu laipsniu ir būdais susijusi bent tam tikrą minimalų laiką užfiksuota informacija, kuri leidžia tiesioginį / netiesioginį vienareikšmį asmens tapatybės nustatymą (pvz., asmens kodas, vardas ir pavardė). Šios kategorijos duomenys visada būtų laikomi asmens duomenimis, kuriems būtų taikomas pats griežčiausias reguliavimo režimas. Į antrąją kategoriją patektų informacija, leidžianti tokį išskyrimą iš individų grupės, kuris naudojamas tokiam asmeniui taikant konkrečias priemones, jo atžvilgiu priimant sprendimus ar jam sukeltiant padarinius. Pastarajai asmens duomenų kategorijai būtų taikomas „švelnesnis režimas“ (pvz., užtektų pateikti informaciją apie taikomus padarinius ir pan.). Visa kita asmeninė informacija būtų saugoma bendrųjų žmogaus teisės į privatumo apsaugą normomis, kurias kokybiškai plėtotų teismų jurisprudencija. Šis reguliavimo modelis, derinantis imperatyvų *ex ante* specifinių duomenų kategorijų reguliavimą su lanksčiu *ex post* reagavimu teismų praktikos pagalba, primena kompleksinį ir sudurtinį JAV teisinės sistemos požiūrį į asmeninės informacijos teisinę sampratą. Toks modelis yra gana dinamiškas, tačiau jam taikyti reikia daugiau specifinių skirtingų sričių žinių.

Minėtas asmens duomenų sampratos susiaurinimas turi keletą trūkumų. Visų pirma, asmeninės informacijos kategorizavimas pats savaime yra sudėtingas procesas, pvz., kyla klausimas, kokie kriterijai bus pasitelkti duomenis skirstant į skirtingas kategorijas (asmenvardis, gyvenamosios vietos adresas, medicininės bylos įrašai, darbovietėje surinkta informacija, ugdymo, švietimo įstaigų surinkta informacija, lytinė orientacija, nuotrauka asmens tapatybės dokumente)? Antra, specifinių duomenų sąrašas pasmerktas nuolat pildyti, keisti ir tobulinti. Trečia, internete įvairi informacija susipynusi, pvz., internete randamas konkretaus asmens (įvardyto tikruoju vardu ar pravarde) elgesio tam tikroje situacijoje aprašymas, susietas su įvairaus pobūdžio komentarais, asmens ir jo draugų nuotraukomis, vaizdo įrašais, dialogais, atsiliepimais ir pan. Tokioje situacijoje atskirti duomenis nuo ne duomenų yra beprasmiška, nes ši informacija unikalčiai sąveikauja ir būtent ši sąveika leidžia pateikti kokybiškai naują kompleksinį asmeninės informacijos rinkinį, nusakantį asmens elgesį, pažiūras, pomėgius ir pan. Visada nei Direktyvoje pateikiama asmens duomenų sąvoka, nei sąvoka, randama dabartiniame Reglamento pasiūlyme, nėra adekvati tvariai asmens duomenų apsaugos režimo raidai.

Išvados

1. Direktyva ir jos taikymo praktika iš esmės paremta popieriniuose *dokumentuose* užfiksuotų asmens duomenų ir jų *susistemintų rinkmenų*, kurių elektroninė dimensija neatpažįstamai pakeitė. Direktyvos 29 straipsnio darbo grupės rekomendacija, kuria siekta atnaujinti asmens duomenų sampratą, tik iš dalies atliepia socialinės tikrovės poreikius.
2. Direktyvoje *informacija* suprantama kaip vieną kartą užfiksuota, nekintama, objektyvi duotybė, esanti vienoje vietoje. Interneto informaciją būtina vertinti kaip objektą, kuris neturi baigtinės for-

mos, vientiso raiškos būdo, nėra fiksuotas turinio, vietos ar laiko požūriū. Be to, internete neasmeninė informacija susipina su asmenine informacija.

3. *Informacijos sąsąjūmo su asmeniu* ribų blukimas internete yra reikšmingas asmens duomenų sąvokai kurti – tradicinis asmens duomenų apsaugos požūris buvo pagrįstas tuo, kad asmeninė informacija yra išimtis, o internete išimtimi tampa informacija, neturinti ryšio su joku asmeniu.
4. *Galimūmas nustatyti tapatybę asmens*, su kuriuo susijusi tvarkoma informacija, internete aiškin-tinas kitaip, nei buvo numatę Direktyvos rengėjai. Formaliai aiškinant asmens duomenų sąvoką, įtvirtintą Direktyvoje, informacija apie asmenį netampa asmens duomenimis tol, kol šios informacijos neįmanoma susieti su realybėje egzistuojančiu asmeniu arba duomenimis, kurie užtikrina tiesioginę identifikaciją (asmenvardis, asmens kodas). Vis dėlto toks *tapatybės nustatymo reikala-vimas* virtualioje aplinkoje praranda savo reikšmę. Tapatumas virtualioje erdvėje pasižymi tuo, kad svarbiau yra išskirti asmenį iš asmenų grupės, nei pasakyti, koks yra tikslus to asmens vardas ar pavardė. Šiam tikslui svarbūs kiti duomenys: interneto protokolo adresas, prisijungimo prie įvairių profilių dažnis, perkamų prekių asortimentas, reklamų peržiūros, lankomi tinklalapiai ir kita.
5. Pastarųjų metų Teisingūmo Teismo praktika kol kas nepateikia aiškesnių asmens duomenų sąvo-kos ateities ES gairių. Viena vertus, *Google* byloje atskleista iš esmės neribota *asmeninės informa-cijos* prigimtis internete. Kita vertus, *YS v Minister voor Immigratie* byloje Teisingūmo Teismas netikėtai susiaurino asmens duomenų apibrėžtį iš jos pašalinę analizę ir kitus išvestinius duome-nis, gautus asmens duomenų pagrindu, net tokiai analizei ir išvestiniams duomenims turint realų faktinį poveikį duomenų subjekto teisėms.
6. Pirminis Europos Komisijos reglamento projekte pasiūlytas platus apibrėžimas būtų plačiau atvė-ręs duris taikyti adekvatų asmens duomenų apsaugos režimą elektroninėje erdvėje. Po „pirmojo svarstymo Europos Parlamente“ Reglamente iš esmės grįžtama prie Direktyvoje įtvirtintos asmens duomenų sąvokos. Sugrįžus prie gremėzdiškos asmens duomenų sąvokos, ES asmens duomenų apsaugos režimo raida gali užstrigti *popierinių asmens duomenų* evoliucijos stadijoje.
7. Klausimas, kokia trajektorija turėtų plėtotis asmens duomenų samprata interneto epochoje, yra labai sudėtingas. Manytina, kad ateities asmens duomenų sampratos raidą formuos pragmatinis re-guliavimo požūris, grindžiamas keliomis skirtingo statuso asmeninės informacijos kategorijomis.

LITERATŪRA

Teisės aktai ir jų rengimo medžiaga

1. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo. *Specialusis leidimas*, OL L 281, p. 31; 2004 m., 13 skyrius, 15 tomas, p. 355–374.

2. Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the Protection of Individuals with Regard to the Processing of Personal Data and on the Free Movement of such Data (General Data Protection Regulation). COM (2012) 11 final (25 January, 2012) [interaktyvus. Žiūrėta 2014-06-07]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/document/review2012/com_2012_11_en.pdf>.

3. Article 29 Data Protection Working Party. *Opinion 4/2007 on the concept of personal data*, 20 June, 2007 [in-teraktyvus. Žiūrėta 2014-12-09]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2007/wp136_en.pdf>.

4. Article 29 Data Protection Working party *Opinion 08/2012 providing further input on the data protection reform discussions*, 2012 spalio 5 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-05]. Prieiga per internetą: <http://idpc.gov.mt/dbfile.aspx/wp_199.pdf>.

5. Article 29 Data Protection Working Party *Opinion 2/2010 on Online Behavioural Advertising*, 00909/10/EN/WP 171, June 22, 2010 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/policies/privacy/docs/wpdocs/2010/wp171_en.pdf>.

6. OECD. *Recommendation on Electronic Authentication And OECD Guidance for Electronic Authentication*, 2007 [Interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą: <<http://www.oecd.org/internet/ieconomy/38921342.pdf>>.

7. 2014 m. kovo 12 d. Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) (COM(2012)0011 – C7-0025/2012 – 2012/0011(COD)). Teksto numeris P7_TA(2014)0212 [Interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0212+0+DOC+XML+V0//LT>>.

8. 1996 m. birželio 11 d. Lietuvos Respublikos asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas Nr. I-1374. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 63-1479 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

9. 1996 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymas Nr. I-1418. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 71-1706 (su vėlesniais pakeitimais ir papildymais).

10. Germany Act on Identity Cards and Electronic Identification of 18 June 2009. *Federal Law Gazette*, I, p. 1346, amended by Article 4 of the Act of 22 December 2011. *Federal Law Gazette*, I, p. 2959, §9 Nr. 2, §9 Nr. 3 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-03]. Prieiga per internetą: <http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_pauswg/englisch_pauswg.html>.

11. FAQ – new German ID card [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.london.diplo.de/contentblob/3778704/Daten/2959228/eIDFAQs.pdf>>.

12. *Data Protection Act 1998*, United Kingdom [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/29/contents>> (as amended and supplemented).

Teismų ir ne teismo institucijų praktika

13. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2003 m. sausio 28 d. sprendimas byloje *Peck v. the United Kingdom*, Nr. 44647/98 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-60898>>.

14. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. gegužės 18 d. sprendimas byloje *Éditions Plon v. France* Nr. 58148/00 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61760>>.

15. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2004 m. birželio 24 d. sprendimas byloje *von Hannover v. Germany*, Nr. 59320/00 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-10-06]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-61853>>.

16. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2005 m. sausio 11 d. sprendimas byloje *Sciaccia v. Italy*, No. 50774/99 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-67930>>.

17. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. spalio 5 d. sprendimas byloje *Köpke v. Germany*, Nr. 420/07 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-101536>>.

18. Europos Žmogaus Teisių Teismas. 2010 m. gruodžio 16 d. sprendimas byloje *Aleksey Ovchinnikov v. Russia* Nr. 24061/04 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-10-09]. Prieiga per internetą: <<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-102322>>.

19. Europos Teisingumo Teismas. 2003 m. lapkričio 6 d. sprendimas byloje *Lindquist* Nr. C-101/01 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-06-14]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48382&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=111850>>.

20. Generalinis advokatas Nillo Jääskinen. 2013 m. birželio 25 d. Išvada Europos Teisingumo Teismo byloje Nr. C-131/12, 108 paragrafas [interaktyvus. Žiūrėta 2014-07-25]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d2dc30dd9b95fb0014e44416aa94f31f4e0c73dd.e34KaxiLc3qMb40Rch0SaxuPahz0?text=&docid=138782&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=177673>>.

21. Europos Teisingumo Teismas. 2014 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje *Google Spain SL and Google Inc. v Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) and Mario Costeja González* Nr. C-131/12 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-06-14]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130de306706ae42eb4a9e916bf33561816f4b.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4ObhiRe0?text=&docid=152065&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=75517>>.

22. Europos Teisingumo Teismas. 2014 m. liepos 17 d. sprendimas sujungtose byloje *YS v Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel* (C-141/12) ir *Minister voor Immigratie, Integratie en Asiel v M, S* (C-372/12) [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-27]. Prieiga per internetą: <<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=155114&pageId=ex=0&doclang=EN&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=391869>>.

23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. liepos 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-858-2133-12. *Administracinė jurisprudencija*, 2012, 24, p. 293–313.

24. 2014 m. vasario 26 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. A2.11.-1793-295/2014.

Specialioji literatūra

25. Airbnb. *What is Verified ID?* [interaktyvus. Žiūrėta 2015-01-04]. Prieiga per internetą: <<https://www.airbnb.com/help/article/450>>.

26. Apple Inc. *iOS Security paper*, 2014 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-20]. Prieiga per internetą: <http://images.apple.com/business/docs/iOS_Security_Guide_Oct_2014.pdf>.

27. *Black's Law Dictionary*. 2nd edition. The Lawbook Exchange, Ltd., 1995 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-09-13]. Prieiga per internetą: <<http://thelawdictionary.org/>>.

28. BOYD, D. “Real Names” Policies Are an Abuse of Power. *APOPHENIA*, 2011 August 4 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-12]. Prieiga per internetą: <<http://www.zephoros.org/thoughts/archives/2011/08/04-real-names.html>>.

29. CASTELLANO, P. S. The right to be forgotten under European Law: a Constitutional debate. *Lex Electronica*, vol. 16.1, 2012 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-02]. Prieiga per internetą: <http://www.lex-electronica.org/docs/articles_300.pdf>.

30. CIVILKA, M. Elektroninio parašo naudojimo vidaus rinkoje problemos. *Teisė*, 2013, t. 87 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-03]. Prieiga per internetą: <<http://www.vu.lt/leidyba/dokumentai/zurnalai/TeisAe/TeisAe%202013%2087%20tomas/86-111.pdf>>.

31. DAVIS, S. *A Conceptual Analysis of Identity*. Tilburg University, 2009.

32. EDWARDS, L. *From the Fantasy to the Reality: Social Media and Real Name Policies*, Festschrift for Jon Bing, 2013 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-12]. Prieiga per internetą <<http://ssrn.com/abstract=2262272>>.

33. *EU – What Is Personal Data?* Linklaters, 01 October 2008 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-29]. Prieiga per internetą: <<http://www.linklaters.com/Publications/Publication1403Newsletter/PublicationIssue20081001/Pages/PublicationItem3513.aspx#sthash.XL3tIAz3.dpuf>>.

34. Statement of Rights and Responsibilities, Section 4. *Facebook* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-11-11]. Prieiga per internetą: <<https://www.facebook.com/legal/terms>>.

35. Credit where credit's due. *Financial Times*, 2015 February 5.

36. Privacy Concerns Colour Success of the Smartphone. *Financial Times*, 2015 March 2.

37. FLORIDI, L. *Information a very short introduction*, Oxford University Press, March 26, 2010.

38. GRIJPINK, J. M.; PRINC, J. E. J. New rules for anonymous electronic transactions? An exploration of the private law implications of digital anonymity. In *Digital Anonymity and the Law. Tensions and Dimensions*. C. Nicoll, et al. (Eds), IteR, 2003, p. 252 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-01-07]. Prieiga per internetą: <<http://arno.uvt.nl/show.cgi?fid=4933>>.

39. Guidelines on the implementation of the Court of Justice of the European Union judgement on “*Google Spain and Inc. v. Agencia Espanola de proteccion de datos (AEPD) and Mario Costeja Gonzalez*” C-131/12, 26 November 2014. p. 13 [interaktyvus. Žiūrėta 2015-01-13]. Prieiga per internetą: <http://ec.europa.eu/justice/data-protection/article-29/documentation/opinion-recommendation/files/2014/wp225_en.pdf>.

40. KEINYS, S.; BILKIS, L.; PAULAUSKAS, J.; VITKAUSKAS, V. *Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, Lietuvių kalbos institutas, 2011 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-09]. Prieiga per internetą: <<http://dz.lki.lt>>.

41. KHAN, H. Z. U. *Comparative Study of Authentication Techniques*, International Journal of Video & Image Processing and Network Security IJVPNS-IJENS Vol:10 No:04, 2010 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-29]. Prieiga per internetą: <<http://www.ijens.org/103304-2929%20IJVPNS-IJENS.pdf>>.

42. KIŠKIS, M. *Viešų asmens duomenų apsauga*, Mindaugo Kiškio tinklaraštis, 2014 m. rugpjūčio 13 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-08-28]. Prieiga per internetą: <<http://kiskis.eu/post/94633314095/viesu-asmens-duomenų-apsauga>>.

43. KORFF, D. The proposed General Data Protection regulation: suggested amendments to the definition of personal data. *European Area of Freedom Security & Justice*, October 15, 2014.
44. LAURINAITIS, M. *Asmens tapatybė elektroninėje erdvėje*. (Skaidrės). Mykolo Romerio universitetas, 2012 m. kovo 5 d. [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-09]. Prieiga per internetą: <http://www.mruni.eu/mru_lt_dokumentai/katedros/verslo_teises_katedra/Konferencijos/M.Laurinaitis.pdf>.
45. *Little Brother*. Special report. The Economist, 13th–14th September 2014.
46. PETRAITYTĖ, I. Asmens duomenų apsauga ir teisė į privatų gyvenimą. *Teisė*, 2011, t. 80.
47. PETRAITYTĖ I. Asmens duomenų apsaugos teisinis reguliavimas Lietuvos teisės sistemoje. *Teisė*, 2011, t. 79.
48. SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. Defining “Personal Data” in the European Union and U.S. *Privacy and Security law Report*. Bloomberg BNA, 2014, p. 2–3.
49. SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. Reconciling personal information in the United States and European Union. *102 California Law Review* 877 (2014), 2013.
50. SCHWARTZ, P. M.; SOLOVE, D. J. The PII problem: privacy and a new concept of personally identifiable information. *New York university law review*, Vol. 86:1814, 2011 December [interaktyvus. Žiūrėta 2014-09-12]. Prieiga per internetą: <<http://ssrn.com/abstract=1909366>>.
51. SENGUPTA, S. *Naming Names: Rushdie Wins Facebook Fight*, New York Times, 15 November 2011 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-20]. Prieiga per internetą: <http://www.nytimes.com/2011/11/15/technology/hiding-or-using-your-name-online-and-who-decides.html?pagewanted=all&_r=0>.
52. UK’s Information Commissioner’s office. *The Guide to Data Protection* [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-29]. Prieiga per internetą: <https://ico.org.uk/media/for-organisations/documents/1607/the_guide_to_data_protection.pdf>.
53. United States Government Accountability Office. *Information security: Federal Agencies Need to Enhance Responses to Data Breaches (GAO-14-487T)*, 2014. p. 2–4 [interaktyvus. Žiūrėta 2014-12-08]. Prieiga per internetą: <<http://gao.gov/assets/670/662227.pdf>>.
54. VAITKEVIČIENĖ R. Dėmesio! Pertekliniai asmens duomenys. *Justitia*, 2008, t. 1 (67).
55. VAITKEVIČIŪTĖ, V. *Tarptautinių žodžių žodynas*. Vilnius, 2001.

PERSONAL DATA CONCEPT IN THE ELECTRONIC ENVIRONMENT

Mindaugas Civilka, Lina Šlapimaitė

S u m m a r y

This paper asserts that the notion of personal data, as enshrined by the Directive, has failed to be harmonised with realities of the global electronic era. The question of information’s links with individual person highlights essential uncertainty brought about the concept – in online environment, using the internet search engine or other communication mediums, virtually any personal information can be associated with a specific person or at least group of individuals. In virtual environment the individual’s name and surname have lost their customary meaning. Many other categories of information have assumed the qualities unique to personal identity: frequency of login to virtual accounts, goods purchased online, online ads clicked on, websites visited and etc. Broad concept of personal data, as proposed in the initial version of draft Regulation proposed by the European Commission presumably, could have opened the gates for more vigorous personal data protection regime in cyberspace. However, after the first reading in the European Parliament, the draft Regulation has been advertently reverted back to the original notion laid down in the Directive. This shift might signal acknowledgement that the expectations to target the personal information stretching online by means of statutory regulation of one specific jurisdiction (even as wide as EU is) are somewhat unrealistic. Finally, even the recent ECJ case-law has not yet provided any more coherent guidance on the future concept of personal data in the EU. The paper focuses on the analysis of Directive, national legislation in the Republic of Lithuania as well as the case law of Court of Justice and national courts, whereas limited attention is also paid to the new Regulation for personal data protection. This paper asserts that the notion of personal data, as enshrined by the Directive, has failed to be harmonised with realities of the global electronic era. The question of information’s links with individual person highlights essential uncertainty brought about the concept – in online environment, using the internet search engine or other communication mediums, virtually any personal information can be associated with a specific person or at least group of individuals. In virtual environment the individual’s name and

surname have lost their customary meaning. Many other categories of information have assumed the qualities unique to personal identity: frequency of login to virtual accounts, goods purchased online, online ads clicked on, websites visited and etc. Broad concept of personal data, as proposed in the initial version of draft Regulation proposed by the European Commission presumably, could have opened the gates for more vigorous personal data protection regime in cyberspace. However, after the first reading in the European Parliament, the draft Regulation has been advertently reverted back to the original notion laid down in the Directive. This shift might signal acknowledgement that the expectations to target the personal information stretching online by means of statutory regulation of one specific jurisdiction (even as wide as EU is) are somewhat unrealistic. Finally, even the recent ECJ case-law has not yet provided any more coherent guidance on the future concept of personal data in the EU. The paper focuses on the analysis of Directive, national legislation in the Republic of Lithuania as well as the case law of Court of Justice and national courts, whereas limited attention is also paid to the new Regulation for personal data protection.

Iteikta 2015 m. sausio 23 d.

Priimta publikuoti 2015 m. birželio 16 d.